

LAIKMETIS

№ 5

1940. g.

25. janvāris

RM 0.30

Suminām Teodoru Lāci viņa 40 gadu darba jubilejā

Starp daudzajiem jubilāra skatuves tēliem goda vieta pienākas viņa meistarišķi atveidotajam Roplaini tēvam.

PĀRBAUDĪJUMI NORŪDA

Kad 1933. gada 30. janvārī vācu radio ziņoja, ka toreizējais reichsprézidents ģenerālfeldmaršals fon Hindenburgs iecēlis NSDAP (Nacionālsociālistu vācu strādnieku partijas) Vadoni Ādolfu Hitleru par reichskancleru un ka Ādolfu Hitlera vadībā ar NSDAP noteicēju dalību sastādīta pirmā valdība, tad šī vīra un viņa kustības pretinieki negribēja ticēt, ka noticis vēsturisks pagrieziena. Toreiz žīdi Vācijā un ārzemēs tūlīt steigās pareģot šai Ādolfu Hitlera valdībai īsu mūžu, tāpat kā tie tagad labprāt visus gribētu pārliecināt, ka šai karā Vācija un tās sabiedrotie neuzvarēs. Šie agitatori, kuŗu uzdevums ir izplatīt melus un sagrozīt faktus, toreiz neapjauta nacionālsociālistu kustības spēku, tāpat kā tie tagad negrib atzīt Lielvācijas, tās lielā Tālo Austrumu sabiedrotā un visu ar to kopīgi karājošo tautu stiprumu.

Šī vienpadsmitā nacionālsociālistu valsts varas pārņemšanas gadadiena ir nevien vāciešiem dziļi nozīmīga, bet visas tautas, kas cīnās pret boļševismu un plūtokratiju, var to uzskatīt par sākumu sociālistiskai brīvības cīņai, kas garantē laimīgu nākotni. Jau miera laikā Lielvācija pati savās robežās bija jaunu sociālistisku dzīves formu un cilvēku laimīgākas eksistences paudēja un reālizētāja, bet tagad šai karā tā pierādījusi, ka cīnās par sociālo progresu tautu dzīvē un par cilvēces sociālistisko atbrīvošanu no kapitālistiskās izmantošanas jūga. Lielvācijas ienaidnieki turpretī grib, lai mūžīgi valdītu sociāla netaisnība, žīdu kapitāla vara, lai tautas smaktu verdzībā un lai darba laudim nākotne būtu bez jebkādam izredzēm. Tā pašreiz norisinās izšķirīga cīņa starp divām pasaulēm, kuŗu pretīšķības visiem skaidri redzamas kļuva toreiz 1933. gada 30. janvārī.

Ir labi šai brīdī sajūst nacionālsociālistiskās revolūcijas nozīmi Vācijā un atcerēties tās attīstības vēsturi. Kad šai liktenīgajā dienā priekš 11 gadiem Ādolfam Hitleram kļuvis par reichskancleru, Vācijā noskaidrojās politiskais stāvoklis, žīdiski demokratiskie parlamentārieši Eiropas centrā bija zaudējuši izredzes pārvaldīt kontinentu, un tas pats bija sakāms par Maskavas žīdiski boļševistisko internacionāli. Apcerot 1933. gada 30. janvāra nozīmi un nacionālsociālistiskās kustības cīņu, jākonstatē: ja Ādolfam Hitleram un viņa uzticamiem domu biedriem toreiz nebūtu izdeves politiskajā cīņā Vācijā satriekt varaš kāro boļševismu, tad Eiropas boļševizācija nebūtu vairs novēršama. NSDAP cīņas gadu asins liecinieku nopelnus mēs pareizi novērtēsim apzinoties, ka viņi bija tie nezināmie varoņi, kas toreiz, ziedodami savas dzīvības, nevarēja nojaust, cik milzīga nozīme šim upurim būs Lielvācijas valsts un visas Eiropas nākotnē. Nacionālsociālistiskā cīņa un 30. janvāris tā cieši saistīti ar Jaunās Eiropas vēsturi. NSDAP reichspreses centrāle 1933. gada 30. janvārī rakstīja: „Stāvoklis izšķiries. Ādolfam Hitleram šodien pārņemot valsts vadību, Vācijas valsts politiskā attīstībā noticis pagrieziena, kuŗa nozīme sniedzas pāri atsevišķās valsts politikai un nav salīdzināms ar līdzšinējām valdības maiņām. Līdz ar nacionālsociālistiskās kustības Vadoni Ādolfu Hitleru valdības priekšgalā nostājas tautas uzticības vīrs.” Šī vācu tauta, kas šķīstī-

jusies politiskās attīstības smagajos brīžos kopš 1918. gada, no šīs dienas nekad nav liegusies sekot Vadonim, bet savu uzticību aizvien spītāk pierādījusi vissmagākos pārbaudījumos — pagājušā kara gada grūtajos mēnešos — nesot vislielākos upurus.

Nacionālsociālistiska un Lielvācijas valsts ienaidnieki bieži pareģojuši Ādolfu Hitlera valdīšanas sabrukumu un visiem spēkiem centušies radīt šo sabrukumu. Vācijā gan visam tam pievērsa maz uzmanības jeb dažkārt vienkārši pasmejās par groteskiem žīdu izfantazējumiem. Vācijā strādāja. Tas sakāms nevien par strādniekiem, t. i. fiziska darba veicējiem, ko senāk vienīgos uzskatīja par darba darītājiem, bet par visiem darba cilvēkiem, vienai, vai tie strādā ar rokām vai galvu. Ne tikai tauta darbojas, bet tāpat vadītāji, līdzinot ceļu jaunajai Lielvācijas valstij. Nav iespējams te minēt visus likumus un soļus, kas pacēla necerētos augstumos valsti, kuŗai pirms tam bija draudējis galīgs sabrukums.

Galvenie nacionālsociālistiska sasniegumi bija īstas tautas kopības nodibināšana, Versaļas miera līguma un tā seku likvidēšana, atjaunotā bruņotā vara un sociālo jautājumu nokārtojums darba cilvēkiem par labu. Nespēdami pretoties Vadoņa politiskai drosmei, Tautu savienības trabanti pasīvi noskatījās, kā Austriju un vācisko Sudētiņu iekļāva Lielvācijas valstī; viņi nevarēja arī novērst Bohēmijas un Morāvijas protektorāta nodibināšanu, un tiem bija jāakceptē Mēmeles apgabala pievienošana. Jaunā nacionālsociālistiskā vara lika pasaulei brīnīties, bet reizē savos pretiniekos modināja pastiprinātu naidu.

Šais mierīgas jaunuzbūves gados, aizvien ievērojot vācu tautas tiesības, Vadonis apliecināja gribu un gatavību turēties pie miera politikas. Vēsture liecina par daudzajiem Vadoņa miera piedāvājumiem toreizējām rietumu lielvalstīm. Bet internacionālie žīdi noprata, cik bīstama kapitālistisko pasaules valdītāju interesēm varēja kļūt istā sociālistiska garā vadīta valsts un tādas nācijas apmierinātie strādnieki. Tādēļ visādā ziņā bija jākūda uz karu. Internacionālās finanču hiēnas savu kapitālu bija ieguldījušas bruņošanās rūpniecībā tādēļ, lai tas viņām nestu lielu un pēc iespējas pastāvīgu peļņu. Tādēļ viņu interesēs bija inscenēt lielu un iespējamu ilgu karu, kas padarītu tos tikpat bagātus vai vēl bagātākus nekā pirmais pasaules karš.

Tā spekulējot, viņi tomēr vienu lietu aizmirsuši, proti, ka Vadonis un nacionālsociālistiskā Vācija viņus pārāk labi pazīst. Viņi domāja, ka Vācija ir tāda kā iepriekšējā karā, bet pagājušos vairāk nekā 4 gadus kopš 1939. g. septembra tiem bija jāpārliecinās, ka viņi šo 1933. gada 30. janvārī dzimušo Vāciju nevar pievārtēt ar meliem, solījumiem vai terroru. Ir tiesa, ka Vācijai šai karā bija un ir jāiztur smagi pārbaudījumi, bet grūtības un briesmas tās cīņas spējas tikai vairojušas. Nacionālsociālistiskās kustības cīņas vēsturē pēc 1932. gada neveiksmēm nebija daudz tādu, kas pilnīgi palāvās uz drīzu Vadoņa uzvaru — septiņgadu karā par Prūsijas nākotni pēc Hochkirchas un Kunnērsdorfas tikai

Lielais Kēniņš, viens pats nešaubīgi ticēja, ka uzvarēs šai cīņā — tomēr dievišķā aizredze laurus piešķīra tiem, kas karsti un neatlaidīgi kara par taisno mērķi. NSDAP uzvaras vainagu guva 1933. gada 30. janvārī, un tāpat Eiropas tautas, kas pašreiz cīnās, to iegūs savā uzvaras dienā!

Pagājušos mēnešos skaidri pierādījusies žīdiski boļševistiski plūtokratiskās alianses liekulība un zemiskums pret Eiropu un tās tautām. Lai atceramies tikai dažādo oficiālo Padomju savienības laikrakstu paustās Padomijas prasības valdīt par Baltijas tautām, Balkāniem, Eiropu! Lai atminamies, kā Maskavas konferencē plūtokratiju pārstāvēji Idens un Hells nodeva Eiropu, cik ciniski Stalins apliecināja latviešu, igauņu un leišu piederību pie Padomju tautu saimes, kā Ruzvelts un Čerčils Teherānā galīgi likvidēja Eiropas intereses! Ka visi šie Eiropas tautām tik tragiskie nodomi nevērsās īstenībā, ir nacionālsociālistiskās Lielvācijas nopelni, kuŗa cīņusies jau pirms 11 gadiem un tāpat šai karā. Toreiz un tagad ienaidniekam maska norauta, un katrs redz, pret ko jācīnās.

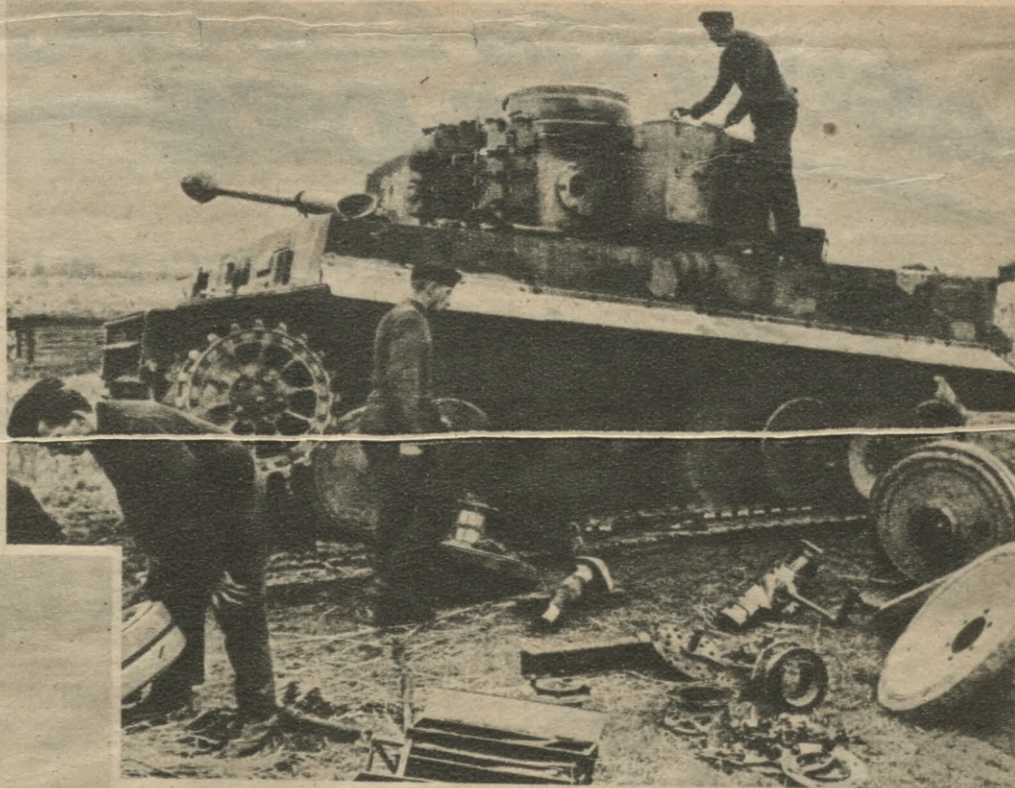
Šis pēdējais kara gads prasījis daudz spēka no Lielvācijas un tās sabiedrotajiem. Itālijas nodevība radīja smagu krīzi, ko ģeniālais Vadonis viegli un bez nopietnām sekām likvidējis, lai gan brūces bija sāpīgas. Visi nervu kara un terora līdzekļi nav spējuši vācu tautu un Eiropas tautu cīņas kopību vājināt. Otrs 1918. gada 9. novembris 1943. gadā nebija iespējams un nekad vairs neatkārtosies, — taisni otrādi, viss angļu, amerikāņu un boļševiku alianses zemiskums mācījis atzīt briesmas, ko izpauca plāpīgais pretinieks un kas pierādījās Itālijas eksperimentā. Uzskatot jauno nacionālsociālistiskās revolūcijas gadu, jākonstatē, ka tā pārbaudījumu teicami izturējusi.

Iespējams, ka šis kara gads vēl nesīs jaunu, smagu pārbaudījumu, līdz atausīs radikālu pārmaiņu sākums. Bet, ka šis pagrieziena nāks, par to nešaubīgi pārliecināti visi tie, kas tic nākotnei.

Vēl nekad cilvēces vēsturē nav pieredzēts, ka jaunais triumfētu par labo. Reichspreses šefs Dr. Dītrichs (Dietrich) nesēns teica savā lielajā runā Veimārā: „Plūtokratijas un boļševisma uzvara Eiropai nozīmētu nāvi un pasaulei sociālu bojāeju. Vācijas un Eiropas nāciju uzvara turpretī pašķirtu cilvēcei ceļu gaišā un laimīgā nākotnē.” Tādēļ uzvarēs jauno Eiropas tautu karogi, tāpat kā 30. janvārī uzvarēja jaunā revolūcionārā nacionālsociālistiskā kustība.

Šī Eiropas izšķirīgā cīņa par savu eksistenci un nākotni ir tik svarīga, ka tās priekšā izgaist ikdienas sīkās grūtības. Kopš 1933. gada 30. janvāra Eiropai nacionālsociālistiskās Lielvācijas valsts vadībā radusies lielā iespēja visiem laikiem nodrošināt savu tautu nākotni. Viņu uzdevums ir saprast šī kara mērķus, pareizi novērtēt nacionālsociālistiskās revolūcijas nozīmi un tik ilgi cīnīties plecu pie pleca ar Ādolfu Hitlera karavīriem, līdz iegūta uzvara par plūtokratiju un boļševismu. Tad tā diena, kad Eiropas tautu karavīri kā uzvarētāji ieņēļos pa Brandenburgas vārtiem Berlīnē, būs tikpat svarīga Eiropas vēsturē kā 1933. gada 30. janvāris nacionālsociālistiskās Vācijas attīstībā. M. W.

TULĪT BŪS GATAUS!

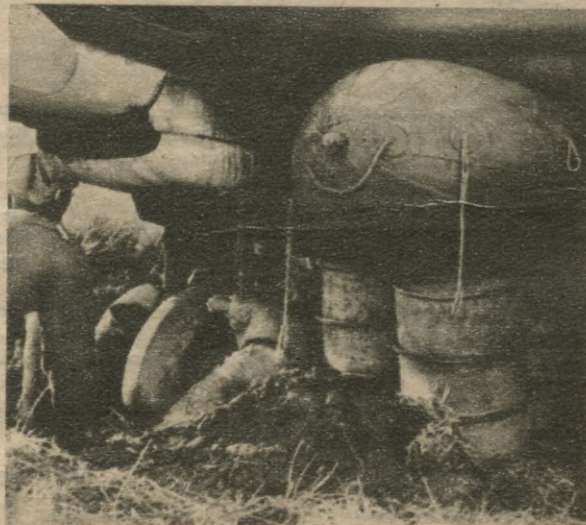

Šo tanku trāpījis ie-
naidnieka šāviņš. Tur-
pat frontē tanka ap-
kalpe un mehaniķi
to salabo. Drīz tanks
ir atkal ierindā.

Lidaparātam bojāta
riepa. Ar tukšām ben-
zīna mucīm aparāts
pacelts, un nelaime
novērsta.

Spēkratu vadītāji uz-
būvējuši sevišķu „til-
tu“, lai savas mašī-
nas varētu pārbaudīt
un turēt pilnīgā kār-
tībā kaujai.

Lai kājai būtu labi,
zeķei jābūt kārtībā,
tādēļ virs ķeris dro-
ši pie adatas.

Tur, kur sprāgst granātas, mīnas, kur modernie kau-
jas rati kustas artilērijas, strēlnieku un aviācijas
ieroču ugunī, tur karavīram pilnīgi jāpārzina savi cī-
ņas līdzekļi, lai tie vienmēr būtu lietojami.

Spēkratu, tanku, automatisko ieroču stāvoklim
vienmēr jābūt tādā, lai tie būtu kaujai derīgi un
bojāšanās gadījumā iespējami drīzā laikā atkal va-
rētu stāties ierindā. Tādēļ militāro spēkratu vadītāji
ir vīri, kas visos apstākļos prot izlīdzēties, ja vien
mašīnu bojājumi nav pārāk smagi. Viegli trāpītam
tankam nebūt nav jāceļo tūdaļ atpakaļ uz tālu aiz-
muguri labošanā. To spēj izdarīt turpat frontē pati
tanka apkalpe un šim nolūkam norīkoti mehaniķi.
To pašu dara lidotāji ar saviem aparātiem, un visi
vīri ar saviem ieročiem. Kaujas vīram vienmēr jā-
zina, ka materiāls šai kārā viegli pārveido materiālu, un
tikai no vīra saprāta un aukstasinības daudzās gadī-
jumos atkarīgas kaujas materiālo līdzekļu derīgums.
Šī vīrišķā nosvērtība tad arī nosaka cīņas iznākumu.
Tādēļ karavīrs šodien ir nevien cīnītājs, bet pats arī
meistars, kas prot izpalīdzēties un, lai būtu cīņas
spējīgs, tikpat labi māk turēt kārtībā savus ieročus,
spēkratus un savu apģērbu. Tas tikpat veikli prot
rīkoties ar mehanika knaiblēm, cirvi, skrūvgriežiem,
jā, pat adatu, kā ar šauteni, ložmetēju vai rokas gra-
nātu. Un šī prasme ir labākais līdzeklis, kas palīdz
pastāvēt smagajās cīņās.

SAGŪSTĪTĀ PADOMJU FLOTE

TĪKLU AIZSPROSTI SOMU JŪRAS LĪCĪ

Kopš vācu armija atrodas Leningradas pievārtē, vācu un somu jūras spēki tur savā varā visu Baltijas jūru. Padomju flote ir paslēpusies Kronštātē un no šīs bāzes, it sevišķi padomju zemūdenes, šād tad mēģina izlauzties pa Somu jūras līci uz rietumiem, lai apdraudētu vācu un somu apgādes ceļus.

Lai pilnīgi ierobežotu krievu flotes darbību, vācu flote Somu jūras līcī tagad beiguši izveidot lielāko mīnu un pretzemūdeņu tērauda tīklu aizsprostu, kāds jebkad pastāvējis. Šis nosprostojums šķērso Somu jūras līci no somu šērām līdz Igaunijas krastam. Ja likumoto sprostu līniju izstieptu taisnu, tad tā būtu tik gara kā ceļa gabals no Rīgas līdz leišu robežām, t. i. šķērsotu visu Kurzemi.

Nosprostojuma darbus vācu flote sāka pagājušā gada pavasarī ledus kušanas laikā. Tagad šie darbi pabeigti un sprostu izveidojums pilnīgi nodrošina Baltijas jūru no boļševiku kara kuģu, bet it sevišķi zemūdeņu sirojumiem. Nosprostojuma sistēma izveidota tā, ka tālu priekšā tērauda tīklam novietoti plaši, ūdenī apslēpti mīnu lauki. Ja ienaidniekam izdotos neskartam izlauzties caur tiem, tad nākošais šķērslis ir cilpotie un režgotie tērauda tīkli, kurus lejup nostiepj piestiprināti enkuri, bet augšup izstieptus tur virs ūdens peldošu boju rinda. Tā kā atstatums starp mīnu laukiem un tērauda tīklu ir pietiekami liels, tad bojas ienaidniekam grūti pamanīt. Pretzemūdeņu tīkla tuvumā visā nosprostojuma garumā patrulē sargkuģi, kas apgādāti vissmalkākajiem skaņu uztvērējiem aparātiem un bruņoti dziļbumbām, no kuģu iedarbības zemūdenēm visvairāk jābaidās.

Kādu milzu darbu paveikuši vācu vīri ēās aizsardzības sistēmas radīšanā, par to runā nepārprotami jau tas vien, ka Somu līcis ir ap 80 km plats. Ja visus šeit novietotos enkurus saliktu citu uz cita, tad tīktu sasniegts 2016 metru augstums. Tas gandrīz līdzinātos sv. Gotharda kalna pārejas augstumam, bet septiņas reizes pārsniegtu slavenā Parīzes Eifeļa torņa, vai mūsu Gaiziņkalna augstumu. Ja tērauda tīklus izplēstus saliktu vienā laidā, ar tiem varētu apsegt deviņsimt kvadrātkilometru platību. Tas nozīmē, ka mūsu Rīgu ar šiem tērauda režģiem varētu apklāt piecās kārtās.

Lajam diezgan grūti iedomāties, ka tik milzīga platība, kā veselu jūras līci būtu iespējams tā nosprostot, ka sprosta vietvietām nebūtu

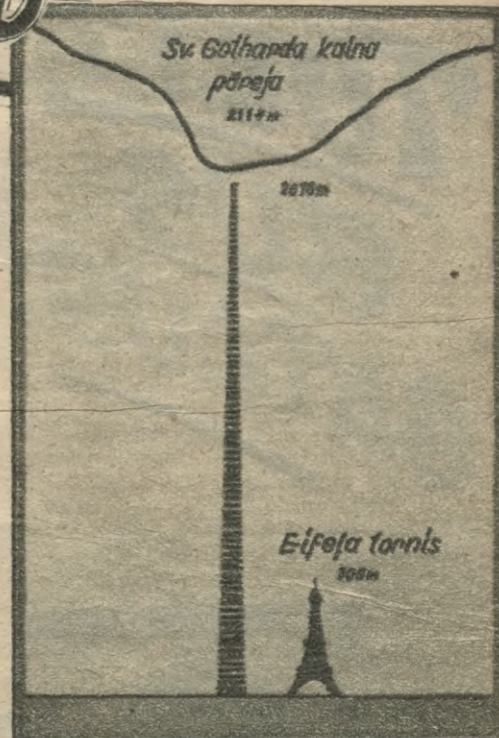
Somu sprosta sistēma: priekšplānā mīnu lauki; melni svītroti — kuģu ejas un sargkuģu novietnes.

atrodamas brīvas vietas. Un tomēr Somu līcī tagad tas noticis. Nosprostojuma sistēmā vienīgi atstātas ejas vāciešu un somu apgādes kuģiem, bet arī tie patām var doties tikai sevišķu „speciāloču” vadībā, tādēļ arī saprotams, ka padomju zemūdeņu mēģinājumi šai briesmu pilnajā aizsardzības laukā visi bez izņēmuma beigušies ar katastrofu.

Un tas savādāk nevar būt. Ja ienaidnieka zemūdenei laimējies izkļūt cauri mīnu laukam, tad tā pārvarējusi tikai mazāko daļu draudošo briesmu. Pēc neilga laika zemūdenes apkalpe mana, ka ap zemūdeni kaut kas krakšķ un grab un lās gaitā radušies divaini traucējumi. Tikai tad komandieris aptver, kas noticis.

Zemūdenes priekšgals ir ietriecies tērauda tīkla režģos. Nu atliek tikai vienīgais ceļš — atpakaļ, lai atbrīvotos no cilpām. Bet šī atziņa jau nākusi par vēlu. Sargkuģi, kas patrulē tērauda tīkla tuvumā, ir jau pamanījuši ienaidnieka nelaimi, jo smagā zemūdene, iedrāzdamās tīklā, ir lejup norāvusi arī virsūdens bojas. Un sargkuģa vīri zina, kas darāms: nelaiimes piemeklēto zemūdeni tagad sāk apmētāt dziļbumbām, un tai vairs nav glābība.

Somu līča sprosts jau tagad sevi praktiski attaisnojis, jo tīklā jau sapinušās un dziļbumbu saardītas nogrimušas dzelmē sešas boļševiku

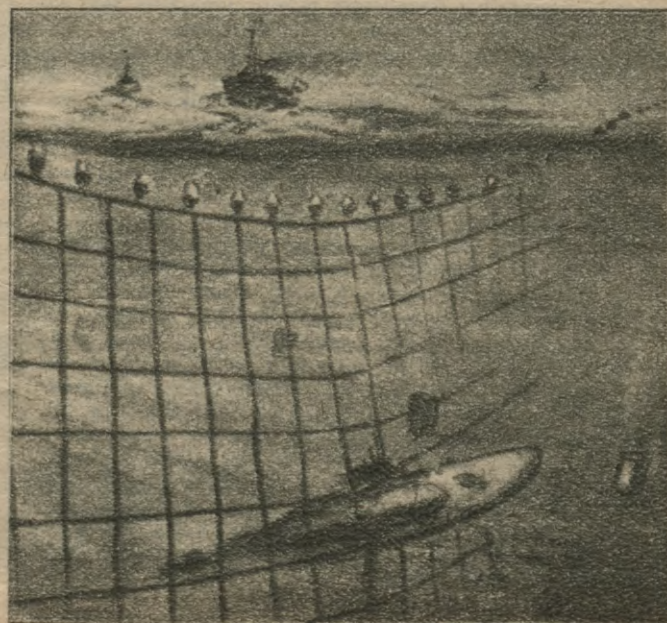

Desmitiem tūkstošiem enkuru tur sprostu pie jūras dibena. Sallekot enkurus citu uz cita, sasniegtu augstumu septiņas reizes lielāku par Eifeļa torņa augstumu.

zemūdenes. Tādēļ jo lepnāki var būt vācu jūrnīki, kas šo sprostojumu izveidojuši. Jūras karā šis darbs ir pirmreizīgs, jo neviena karotāja valsts līdz šim to nav varējusi veikt. Pietiek atcerēties, ka angļi un amerikāņi šādā veidā nav spējuši nosargāt pat savu ostu ieejas, jo vācu zemūdenes pratušas iekļūt gan angļu Skapa Flovas flotes bazē, gan arī pārsteigt ienaidnieka kuģus Ņujorkas ostas pievārtē. Šie vācu jūrnīku pasākumi ir izdevušies ar ievērojamām sekmēm, kamēr Padomju Baltijas jūras flotes zemūdenēm tagad nav nekādas izejas uz rietumiem.

„Logs uz Eiropu”, kā Somu jūras līci sauca Pēteris Lielais, tagad boļševikiem aizdarīts. G.

„Glābīņa vairs nav!” Ienaidnieka zemūdene iedrāzies tīklā. Sargkuģu mestās dziļbumbas dragā tās ķermeni.

KARALIS *Jai* PULKSTENTĀISĪTĀJS

No piedesmit astoņiem valdniekiem Ludvīkiem, kādus pazīst vēsture, liktenis vistragiskāk piemeklējis Burboņu ģimenes Francijas karali Ludvīki XVI un viņa dēlu Ludvīki XVII. Ludvīks XVI, pretēji daudziem citiem sava vārda brālīem, kas, tikai ar nedaudz izņēmumiem, bijuši ļoti uzņēmīgi un neaizdevīgi valdīšanas un karašanas tieksmē, pēc savas dabas bija ar vāju gribu, nenoteikts rīcībā un viegli letekmējams. No valsts lietām viņš maz ko saprata. Viņu vairāk interesēja medības un lepna viesības.

Vēlēdamies nodibināt valsti kārtību reformu ceļā un pacelt iedzīvotāju labklājību, Ludvīks XVI vairākkārt valdībā aicināja spējīgos darbiniekus Tirgo, Molzenbu, Nekeru, bet tiem tomēr neizdevās uzlabot Francijas finanses. Valsts kase bija tukša, jo lielus izdevumus bez lepnās galma dzīves un daudzu karaļu un karalienes favorītu financēšanas prasīja arī Francijas palīdzība Ziemeļamerikas Savienotajām valstīm neatkarības cīņā pret Angliju.

Strauja lejupeja Ludvīka XVI dzīvē sākās pēc finanču ministra Nekera atļaušanas 1781. gadā, kad tas bija publicējis valsts budžetu, kurā nāca redzami lieli galma izdevumi. Valsts finanču grūtības nespēja novērst ne cita pēc citas sasauktās notabļu sapulces, ne par jaunu valdībā aicinātais Nekers, ne arī 1789. gadā plašo sabiedrības aprindu pieprasītie ģenerālistati. To sanāksšana ievadīja franču revolūciju, ko pirms 5 gadiem jau bija ievānījusi liktenīgā Bomarsē satiriskā komēdija „Figaro kāzas”.

Ludvīka XVI nenoteiktās nostājas dēļ izšķirīgās brīžos politiskie notikumi kļūmīgi sarežģījās. Drīz vien pēc Bastilijas ieņemšanas karalis ar ģimeni un visu galma no Versaļas pārnāca uz Parīzi un ļāva, lai varu arvien vairāk pārņemtu Nacionālā sapulce. Karaļa un viņa galma pārnākšana no Versaļas uz Parīzi, kad jau bija atraišījušies puļa zemie instinkti un sākusies asiņaina izrēķināšanās ar karaļa piekritējiem, patiesībā bija jau franču monarchijas bērū gājiens. Karaļa karieti ar viņa ģimenes locekļiem un atbrūpoto karaļa miesas sardzi aiz tās līdzās gvardistiem pavadīja piedzērušu vīriešu un sievietu pūlis, raīdot rupjus zaimus un draudus pret karali un viņa piederīgajiem. Divi vīri no puļa soļoja gājiena priekšgalā, nesot uzdurta uz šķēpiem divu Versaļas galma noslepka-voto karaļa miesas sargu galvas...

Karalim un viņa ģimenei par apmešanās vietu Parīzē ierādīja kopš vairāk nekā viena gadu simteņa neapdzīvoto Tileriju pili. Viņš jau bija puļa gūsteknis. 1791. gada 21. jūnijā karalis ar ģimeni mēģināja bēgt uz ārzemēm. Karaliene devās ceļā kā Kurzemes baronese Korfa, karalis kā viņas sulainis, bet tropmantinieks bija pārģērbts par meiteni. Tas bija Normandijas ģercoģs Ludvīks Kārlis, kas kā karaļa otrais dēls un trešais bērns no Austrijas ķeizarienes meitas Marijas Antuanetas, Ludvīka XVI sievas, bija kļuvis tropmantinieks 1789. gadā pēc karaļa vecākā dēla nāves. Bēgšana neizdevās...

Pēc monarchijas atceluma 1792. gada 9. septembrī karali ar viņa ģimeni apcietināja un ievietoja Tempļa cietumā. Tur karalis un viņa piederīgie pavadīja moku pilnas dienas. Kā priekšzīmīgs ģimenes tēvs, kāds Ludvīks XVI bija visu savu mūžu, viņš tur turpināja pats sava dēla izglītošanu, kamēr

beidzot arī to viņam liedza, šķīrot no piederīgajiem.

Nacionālais konvents ar 361 pret 360 balsīm sodīja Ludvīki XVI ar nāvi, un 1793. gada 21. janvārī viņu gilotinēja Konkordijas laukumā. Karalis viršķīgi panesa visus smagos likteņa piemeklējumus un pārsteidza visus ar savu cēlo izturēšanos arī baigās nāves brīdī uz ešafota.

Pēc moku pilnām dienām savu dzīvi uz ešafota drīz vien pēc tam beidza arī karaliene Marija Antuaneta. Viņas abi bērni — meita Marija Tereze Šarlote un dēls Ludvīks Kārlis palika kā revolūcionārās varas gūstekņi joprojām Tempļa cietumā.

Sausmu terora aizstāvji Dantons un Robespjers, kas vēlāk paši dabūja nolikt savas galvas zem gilotīnas asmens, neriskēja raidīt uz ešafota mazgadīgos karaļa bērnus, bet sagādāja viņiem moku pilnu dzīvi tai pašā Tempļa cietumā, cerībā, ka viņi to nepārcietīs un tā kā tā nomirs.

Astoņus gadus veco tropmantinieku drīz vien pēc viņa tēva gilotinēšanas atņēma mātei — karalienei — un pēc Marata ieteikuma nodeva audzināšanā kādam dzērājam kurpniekam Simonam. Instrukcijas savai rīcībai šis necilvēks saņēma no attiecīgiem komisāriem, kam Simons jautāja: „Kas lai notiek ar šo vilcēnu? Vai lai viņu izraidā?” — „Nē,” bija atbilde — „Nogalināt?” — „Arī nē.” — „Jānoindē?” — „Nē.” — „Jā, bet ko tad?” — „No viņa jātiek vajā!”

Simons nu zināja, kas viņam jādara. Simons ķērās pie darba: sava upura sistematiskas iznīcināšanas — fiziski un garīgi. Dzērumā kurpnieks zēnam dziedāja priekšā dziesmas, kas zaimoja māti, un tās viņam bija jāatkārto. Ja zēns tam pretojās, viņš saņēma sitienus. Tas pats notika, ja zēns liedzās dzert viņam pasniegto degvīnu. Ar sitieniem, apdzirdīšanu un pārmaiņus ar badināšanu Simons cerēja ātri nobeigt zēnu. Beidzot zēnam bija vēl jānodod Simona diktēta apvainošanas liecība pret savu māti.

Simonam galu galā tomēr apnīka šī zēna lēnā nomaītāšana, un 1794. gada 19. janvārī viņš atsacījās no saviem pienākumiem. Tad zēnu uz ilgu laiku ieslodzīja vienu kāda Tempļa torņa istabā, aizzīmogojot durvis. Edienu viņam pasniedza pa durvju lodziņu. Tur zēns palika ieslodzīts, pie kam istabu ne tīrīja, ne vēdināja, līdz 1794. gada jūlijam, kad viņš nāca labākās rokās.

Iespējams, ka karaļa piekritējiem beidzot tomēr izdevies nogādāt mazo Francijas tropmantinieku no Tempļa cietuma drošībā un pēc tam aizvest viņu pāri robežai. Viņa 6 gadus vecāko māsu Mariju Terezi Šarloti tani pašā 1795. gadā, kas vēsture atzīmēts kā 10 gadus vecā Francijas tropmantinieka Ludvīka Kārļa nāves gads, izglāba Vācijas ķeizars, apmainot viņu pret vairākiem sagūstītiem franču revolūcionāriem.

Ludvīka XVI brālī, saukts Provansas grōfs, kas 1814. gadā nāca uz Francijas troņa kā Ludvīks XVIII, bija emigrējis no Francijas jau 1791. gadā. Pēc Ludvīka XVI nāves 1793. gadā viņš izsludināja sava brāļa dēlu par Francijas karali Ludvīki XVII, bet pats sevi par pavaldoni.

Mikla, kas saistās ar Ludvīka XVI dēla Ludvīka Kārļa likteni, bija par iemeslu, ka vēlāk radās vairāki viltus Ludvīki.

Visvairāk un visenerģiskāk par savām tiesībām Francijas karaļa titula dēļ cīnījās

Kārlis Vilhelms Naundorfs.

Francijas karalis Ludvīks XVII bērniībā

ceturtais Francijas troņa pretendents — Potsdamas pulkstenāisītājs Kārlis Vilhelms Naundorfs, kura sejas panti ļoti līdzinās diezgan raksturīgajiem Burboņu cilts pārstāvju sejas pantiem. Mēģinot panākt savu troņa tiesību atzīšanu, 1833. gadā viņš pārcēlās uz Franciju, no kurienes viņu tomēr pēc 3 gadiem izraidīja. Pēc tam viņš ilgāku laiku dzīvoja Anglijā un 1845. gada 10. augustā mira Holandē, kur apglabāts Delftā. Viņa bērni pieņēma Burboņu vārdu un ilgu gadus veltīgi tiesājās par savām tiesībām ar pārējām Burboņu ģimenes atvasēm.

Pēc pasaules kara Naundorfa pēcnācēji veltī centās iegūt Francijas pavalstniecību un 1926. gadā pēc Orleansas Filīpa nāves no jauna atkal ievadīja prāvu par savām tiesībām.

Šī mikla, kas kopš 100 gadiem nodarbinā vēstures pētniekus, liekas, beidzot tomēr būs galīgi atrisināta. Pētnieks francūzis Andrē Kastelo Hārests licis salīdzināt pulkstenāisītāja Kārļa Vilhelma Naundorfa matus, kas iegūti no Naundorfa kapa Delftā, ar matiem, kas uzglabājušies Francijā no Ludvīka XVI un Marijas Antuanetas dēla Ludvīka XVII. Mikroskopiskos izmeklējumos noskaidrojies, ka abi šie matu paraugi ir pilnīgi vienādi. Tas pamudina secināt, ka mati pieder vienai un tai pašai personai. Ievērojot to, liekas, ka kādreizējais pulkstenāisītājs Kārlis Vilhelms Naundorfs varēja tiešām būt Francijas un Navaras karalis, kā to liecina uzraksti uz viņa kapa Delftā.

E. Solārs.

LIELAIS TUKSNEŠU ZEMES VALDNIĒKS

Ibn Sauds, Arabijas karalis.

Smittis. Laiku pa laikam kādā no saules pārkarētajām tukšnešu zemes pilsētām, piemēram, Džidā, pārsteigti ceļotāji redz skrejot apkārt mietam pa apli vīru, kam uzkrants liels maiss. Policisti ar pātagām pamudina viņu skriet arvien ātrāk un ātrāk. Parasti šādas ainas redzamas dienas vidū, kad temperatūra pārsniedz 50 gr. C. Reižu reizēm no maissā nāk ārā vaļņi, un pie tam — sievietes vaidi. Patiesi — maissā, kas nelaimīgo nesēju un skrējēju tik smagi spiež, atrodas sieviete — sieva, kas pārkāpusi laulību ar šo pašu nosodīto vīriešu kārtas personu. Ja pēdējais tomēr pārcieš mežonīgo auļošanu, viņu ievieto uz 6 mēnešiem cietumā un katru mēnesi tas dabū papildus 40 pātagas cirtienus. Turpretim par sievieti

nav vairs dzirdams nekas... Jo zemē, par kuŗas valdnieku šeit būs runa (un kas pats bijis stingri uzticīgs visām savām 200 sievietēm) laulības pārkāpšana ir drakoniski aizliegta.

Karāja kaŗavīri, atrazdami pie kāda vīra alkohola pudeli, nekavējoties atņēma to, bez sevišķām ceremonijām sasit pret „grēcinieka galvu”, piespiež viņu krist uz ceļiem pudeles lauskās un apstrādā ar pātagām likuma pārkāpēju tik ilgi, kamēr pēdējais nesamaņā sabrūk. Jo zemē, kuŗā valda varenākais arābu karalis (kas pats neliek glāzīti pie lūpām), reibīgu dzērienu lietošana ietilpst smagāko noziegumu skaitā.

Bet zagļi? Arī tiem nav labas dienas. Gluži kā par abiem iepriekšējiem noziegumiem, arī šeit korāns izsakās nepārprotami:

„Kas attiecas uz zagļi, tad tam jānocērt roka kā atmaksa par to, ko viņš padarījis; šis ir Allaha sods. Jo Allahs ir varens un gudrs.” Un karalis stingri turas pie korāna likuma.

It kā Dieva aizmirsta ir šī tukšnešu zeme, — Arabijas pussala starp Vidus jūru, Sarkano jūru un Indijas okeanu. Tā ir tikai par trešo daļu mazāka nekā Eiropa. Jau atsevišķo novadu nosaukumi vien spilgti liecina par šīs pussalas neauglību, tukšumu un nabadzību. Tā atbaidīgais tukšnesis Arabijas dienvidos saucas Rub-el-Chali — tukšais tukšnesis, ko senie romieši savā laikā bija nokristījuši par uguns zemi un kas vēl joprojām ir balts plankums visās ģeografijas kartēs. Ziemeļos savukārt izpētas Nefudas tukšnesis, ko arābi dēvē par sarkano smilšu okeanu, par lielo slāpju zemi. Smiltis un gandrīz vienīgi smiltis ir ap svētajām pilsētām Meku un Medinu, ap nedaudzajām auglīgajām ielejām Nedždā. Smiltis kāriģi vēlas aprīt jebkuŗu ciemu, jebkuŗu avotu un aku, ikvienu dzīvību. Cilvēkiem nemitīgi jākuŗo ar šo mūžīgo ienaidnieku, kas zēlastības nepazīst. Bet tikpat nemitīgi notiek cīņas starp ļaudīm, kam pieder akas un tiem, kas tās grīb iegūt, starp tiem, kas dzīvo uz vietas, un beduīniem. Beduīni, t. i. klaiņotāji, nomadi, veido deviņas desmitdaļas no visiem arābiem, kamēr tikai nēcīga viena desmitdaļa ir tādu, kam pieder nams un aka.

Bez visiem šiem pašas dabas liktiem šķēršļiem arī Arabijas cīņu dažādība (to skaits sniedz vairākus simtos, un pārāk bieži viņu starpā līst asinis) pamudina uz dībinātām domām, ka arābu politiskā apvienošana ir grūta, pat neiespējama lieta. Un tomēr, par spīti visam, viens vīrs to ir paveicis lielumlielajā Arabijas daļā. Ka viņš tiešām ir ievērojams vīrs, to pierāda kaut tas, ka 1938. gadā angļu valdība uzskatīja par vajadzīgu sūtīt pie viņa viesoties karalienes mātes Mērijas brāli Atlonas hercogu kopā ar tā laulāto draudzeni (kas nemaz nepretojās sejas aizklāšanai pēc muhamedāņu paražas). „Ka viņš tiešām ir ievērojams un bīstams vīrs, to pierāda arī tas, ka dažus gadus vēlāk — 1941. g. Sirijas krīzes laikā angļu valdība uzskatīja par nepieciešamu organizēt pret viņu atentātu, no kuŗa tas izglābās par mata galu.

Šis vīrs ir Arabijas karalis Ibn Sauds.

Vētrains stundas Riadā. „Nāve ir labāka nekā negods. Mirt vai uzvarēt, citas izvēles nav; es nevaru to ilgāk pānest, ka Rašids apspiež mūsu tēvzemi un mūsu ģimene guļ putekļos” — tā 1902. gadā rakstīja jaunais Ibn Sauds savam tēvam Abduramanam, bijušajam Nedždas karalim, ko šamaru ciltis virsais Ibn Rašids pirms 15 gadiem bija padzinis no viņa galvaspilsētas Riadas un no Nedždas vispār. Kopš tā laika Saudu ģimenei, kuŗas senčiem bija klausījuši plaši Arabijas novadi, klājās ļoti grūti, kā jau emigrantiem. Vairākkārtējie mēģinājumi sacelt bijušos pavaltniekus un atgūt Nedždu, beidzās neveiksmīgi. Bet tad — devās ceļā tikko 20 gadu sliekšni pārkāpušais Ibn Sauds, un viņu pavadīja vienīgi 30 uzticami... „Nāve ir labāka nekā negods” — bija jaunā un temperamenta pārpilnā cīnītāja devīze, taču viņš neaizmīrsa arī kuŗa viltību. Un kā gan bez tās viņš būtu varējis gūt panākumus ienaidnieka zemē ar tik nēcīgu kuŗotāju saujiņu, ja vēl pie tam viņa ierašanās šamaru varas robežās Ibn Rašidam, kam netrūka spieģu, nebija nekāds noslēpums! Ap 400 km attālumā no sava mērķa — Riadas — Ibn Sauds kādā oazē izplata baumas, ka viņš atmetis jebkādas cerības atgūt sava tēva pilsētu, un ka viņa spēki izsikuši. Vēl vairāk — viņš inscenē strīdu ar saviem domu biedriem, līdz katrs aiziet uz savu pusi, lai pēc tam atkal norunātā vietā satiktos. Nokļuvis Riadas tuvumā, Ibn Sauds atstāja lielāko daļu savu kuŗotāju uz vietas, bet pats ar desmit vīriem, to starpā ar brāli Muhamedu, dodas pievarēt pilsētu. Pa palmas stumbru tie naktī pārlīn pāri augstajam mūrim, kas sarga pilsētu pret dažādajām tukšneša briesmām. Šamaru sardzes vīrs nespēj ne iesaukties, kad jau tam asinīs jāsalimst — viens no Ibn Sauda cīnītājiem bijis ātrāks un veiklāks. Bet līdz veiksmīgam gala iznākumam vēl... Slēpdamies un cik iespējams klušu tie nokļūst pie gubernatora — Riadas pavēlnieka Adžlānā nama, kur viņus noved kāds uzticams vergs. Pārvarējuši, sasaistījuši un ie-

Seju pret Meku pagriezis, tukšneša kladonis katru dienu, ceļos nometies, lūdz savu Dievu.

elēguši kalpotājus, pie kam šī akcija notiek tikpat ātri cik kļu, uzbrucēji dodas uz harema telpām. Bet... tur ienaidnieka nav; viņš drošības labad nakti pārgul pilsētas citadelē. Ibn Sauds pavēl iezagties pilsētā arī tiem, kas gaida ārpusē, un izstrādā plānu izšķirīgam triecienam. Visi saspriņdzinājumā gaida rītu. Ibn Sauds savērnīkiem lasa priekšā korānu, vīri apkampjas un zver aizmirst visus savstarpējos strīdus. Tad viņi krīt ceļos ar sejām pret Meku un skaita rīta lūgsnu. No šī rīta atkārtīga slava vai bojā eja, dzīvība vai nāve.

Vai medijums dosies tik viegli rokās? Beidzot pavejas citadelē smagie vārti, un parādās gubernators, plati žāvēdamies. Viņam no savas slēptuves metas virsū pats Ibn Sauds. No visām pusēm šamaru karavīri steidz savam kungam palīgā; tiem ceļu krusto savērnīku zobeni... Asa, nikna un nežēlīga ir šī cīņa, putekļu mākonis klāj laukumu citadeles priekšā, un nepārskatāmi ir iekreizējie panākumi un zaudējumi. Te pēkšņi Ibn Sauda brālis Muhameds šameriem parāda šķēpa galā uzsprautu gubernatora galvu. Cīņa ar to izšķirta. — Ibn Sauds uzvarējis, un pēc ilgāka pārtraukuma atkal Saudu ģimenes loceklis valda Riadā.

Ceļš augš up. Riada, toreiz Nedždas, tagad Sauda Arabijas galvaspilsēta ir ievērojama arī vēl no cita viedokļa — tā ir vahabisma dzimšanas vieta. Vahabīti ir muhamedāņu sektanti, islāma puritāņi vai kalvinisti. Vahabisms stingri nostājas pret mūziku un alkoholu, tas nīst jebkādas greznumlietas un emēķšanu; kur valda vahabīti, nav kafējnicu un viesnīcu. So fanātiku laicīgais un garīgais galva kopš diviem gadsimtiem (gan ar nelieliem pārtraukumiem) ir Saudu ģimenes valdošais kņazs. Vahabīti ir svelmaina naida pilni ne tikvien pret „neticīgajiem”, t. i. kristīgajiem, bet arī pret „nepareizi ticīgajiem”, t. i. pārējiem muhamedāņiem. Lūgsnas un kaujas ir viņu vienīgā izprieca. Sos spara pilnos ļaudis vadīt un viņu cīņas garu likt lietā tagad nu bija Ibn Sauda uzdevums. Vērojot viņa darbu vairāk nekā četrdesmit gadus, atklājies nemitīgs augšupceļš, ceļš, kuŗa mērķis ir apvienot Arabiju, vēl vairāk — visu muhamedāņu zemju politiska kopdarbība savu interešu aizstāvēšanā. No neievērojama tuksnešu zemes dēla viņš kļuvis par karali, kas jāievēro pat lielvalstīm. Būdam reālpolitiķis, viņš nekad nav sniedzis pēc neiespējamā, bet toties reiz iecerēto mērķi tas sasniedz ar fanātisku dedzību, nesaudzību un neatlaidību. Viņš ir lielisks diplomāts un prot izpēlēt vienu pretinieku pret otru, izvairīties no vienas uzņēmīgas lielvalsts ar otras palīdzību u. t. t.

No savas nelielās dzimtās zemes Nedždas viņš devies kaŗa gājienos uz visām četrām debess pusēm. Pasaules kaŗa sākumā viņš Turcijai atkaŗo El Hazas provinci pie Persijas jūras līča. Ar to viņš tūlīn izpelnījās Londonas ievēribu. Bet kad pret turkiem, toreizējiem Arabijas nacionālajiem valdniekiem, angļi sāka kūdīt arabus, mēģinot organizēt īpašu „brīvības kustību”, Ibn Sauds palika vēss un atturīgs. Tuksneša Laurensa pasākumos pret turkiem Ibn Sauds nesūtīja nevienu savu pavalstnieku, par spīti Laurensa apgalvojumam, ka „ar zeltu un dinamītu var panākt visu”. Jo viņš zināja: angļi neatbalsta arabus viņu brīvības centieni dēļ, bet meklē tikai pagaidu sabiedrotos. Un tā arī bija. Līdz ko pasaules kaŗš bija beidzies, Londonas solījumi palīdzēt uzcelt nacionālu arābu valsti vairs nebija spēkā. Laurensa saagītēto arābu sapņi beidzās bēdīgi, bet, kad pie lietas ķērās Nedždas valdnieks, no sapņiem sāka veidoties īstenība.

Lai gan Ibn Sauds saņem no angļiem ieročus, municiju un naudu, viņš nekad nav kļuvis, līdzīgi citiem sava amata kollēģām, par Anglijas vasali. 1924. g. Ibn Sauds iet kaŗā pret svēto pilsētu valdnieku, angļu draugu Hedžasas karali Huseinu, ko izšķirīgā brīdī Londona atstāj savam liktenim. Pēc smagas cīņas Huseins no savas zemes bēg, bet viņa valsts kļūst Ibn Sauda province. Ar Mekas un Medinas iegūšanu Ibn Sauds guvis ārkārtīgu ievēribu visas pasaules muhamedāņu acīs. Iekārotās zemēs Ibn Sauds nedomā par atreibību vai personīgu izrēķināšanos, bet mēģina iegūt savu jauno pavalstnieku simpatijas ar saprātīgiem soļiem un dažāda veida pretimnākšanu. Pārāk bieži viņam jāliek svāra kausos visa sava ietekme, lai tikko iegūtās provincēs apēpiestu vahabītu slepkavošanas un laupīšanas alkas.

Kāds vārds būtu jāsaķa arī par ichvanu kustību. Tas ir pasākums, kuŗa dēļ Ibn Sauds pelna vēl daudz vairāk ievēribas nekā visu savu lielo iekārojumu dēļ. Šīs akcijas mērķis ir pieradināt beduinus pie zemes darbiem, atņemot tiem patīku iet laupītāju un klaiņotāju gaitās, uz kuŗām nevar balstīties neviens politisks veidojums, arī Arabijā ne. Arī šeit Ibn Sauda lielais personības spēks guvis uzvaru, uzvaru par šķietami nepārvaramo pretinieku, — paudžu paaudzēs iesakņojušos garu. Nav nemaz jārunā par to svētību, kādu Sauda valsti sniedz tā saucamās ichvanu (ticīgo brāļu) kolonijas, kuŗās tuksnesim atkaŗo zemi, veic apūdeņošanas darbus u. t. t.

Ibn Sauds personīgi. Un vēl daži vārdi par lielā arābu karaļa (kas ar savu divu metru augumu ir arī visgaŗākais karalis

Ibn Sauda pils Džīdas ostā.

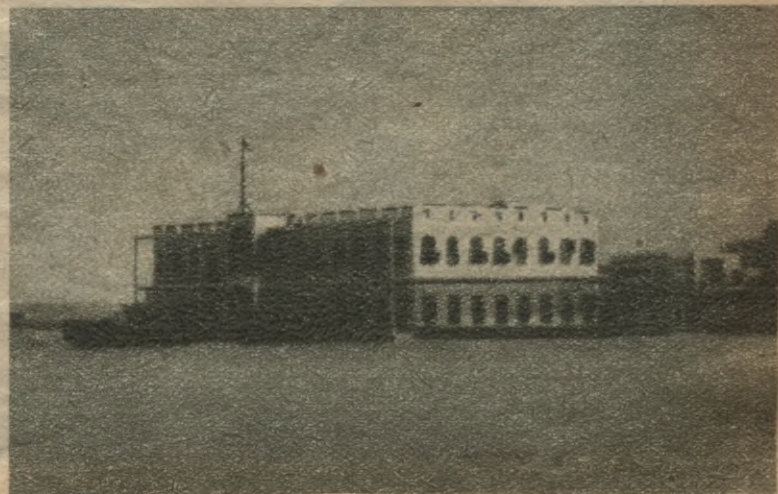
pasaulē) personīgo dzīvi. Tā gluži tāpat kā viss pārējais Arabijā vērojama, nav īsprotama, skatoties izolēti, ārpus laika un telpas, atstājot novārtē parāžas un īpatnības, kādas glabā šī svelmainā dienvidu zeme.

Kā jau norādīts, Ibn Saudam bijušas gandrīz 200 sievas. Ne visas vienā laikā! Sekojot pravieša Muhameda ieteikumam, viņam nekad nav reizē bijušas vairāk par četrām sievietēm; viņš tikai visai bieži mainījis sava harema personālo sastāvu. Muhamedāņu vīram gluži vienkārši jāpasaka vārds „utallak” (es tevi nonicinul), lai tiktu vajā no sievas. Ja šķirtai sievai bijis bērns, Ibn Sauds tai nopērk namu un nodrošina viņu ar zināma veida pensiju; bet, ja tai bērna nav, tad izprecina tālāk. Daudzās laulības karalim vajadzīgas tādēļ, lai labāk saturētu kopā savu zemi un noskapotu savā labā tos, kas varētu kļūt viņam bīstami. Pakļaujot kādu cilti, viņš ņem par sievu kādu meiteni no šīs cilts. Citiem vārdiem sakot notiek masveidīgas politiskas laulības.

Ne nupat atstāstītais, ne arī sākumā attēlotie sodīšanas veidi nav apjēdzami Eiropas izpratnē. Tāpat arī turienieši daudz neizprot no tā, kas notiek pie mums.

So pārskatu varētu nobeigt ar paša Ibn Sauda vārdiem: „Mēs Arabijā ņemam pretim visu to, kas mūsu apstākļos ir lietojams un derīgs. Ar atplēstām rokām mēs ņemam pretī tehniku. Bet no otras puses, mēs zinām, ka mūsu tautas spēks slēpjas viņas dzīves pieticībā, sīvumā un vienkāršībā, kā arī nepielūdzami stingrajās tradīcijās. So nacionālā spēka avotu mēs negribam aizstāt ar moderno — Vakareiropas civilizāciju. Mēs gribam Eiropas snieģumus, bet ne tās garu.”

— Itā —

ZIEMA DZIMTENĒ UN

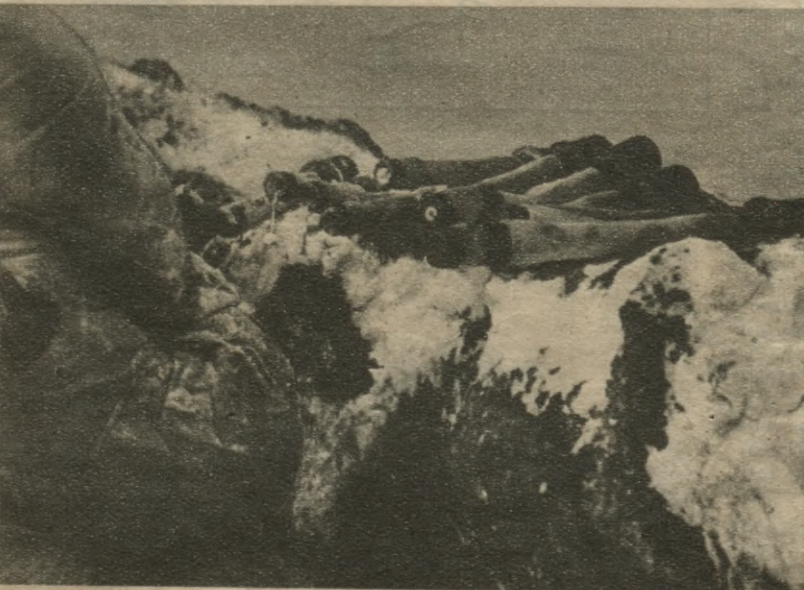
Silta šī ziemai —
priecīgi aizspurdz ba-
loži pretim pavasarim.

Foto: A. Krūka — 3,
J. Asars — 1,
„H. Hofmann” — 2.
„Atlantic” — 1.

Tur dziļā, bargā
ziemā viņi stāv
par mūsu mieru.
Sviedieniem vien-
mēr sagatavotas
granātas.

Arī mēs tā reiz
braucām.

Dzimentenē, janvārī.
Daudz labudienu dēls! Tavu vēstuli saņemām pagājušo ne-
dēju — ilgi bija ceļā gājusi.

Priecājamies, ka Tevi sargājusi Dieva roka un ka tu visās
grūtībās pastāvi stiprs. Mums te dzimentenē aiziet kāda nu kuŗa
diena. Neatceros, dēls, savā mūžā otru tik siltu un savādu
ziemu. Viši ceļi atkal vaļā, līst kā pa Jāņiem, kur tas dzirdēts

un pieredzēts janvārī? Dziļais sniegš noskrēja pāris dienās, tik
vien vairs palicis kā mežā.

Mēs mājinieki tad iedomājamies Tevi karā. Sak, vai nav tā
Kunga prāts. Jūsu frontē arvien vēl neaizsalst purvi, nāk vaļā
ezeri, tak vieglāk atkauties no ienaidnieka. Nu jau atkal ap
Tevī sākusies elle, kā dzird ziņojam, visos ziemeļos ienaidnieks
sakustējies. Lai nu labie garī stāv klāt!

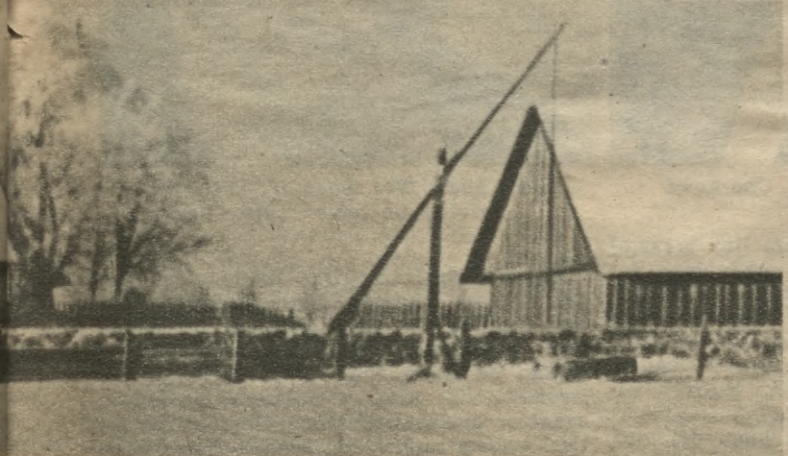
Mūsu pusē, dēls, viss pa vecam. Kam jāiet zaldātos, tie
aiziet, klusāk jau paliek, noraud mātes. Bet vai mēs esam vie-
nīgās? Ko vēl Tev isumā varētu pastāstīt? Kā jau teicu, arī
pie mums ziemas tikpat kā nav, reizē sniegš un kūst, laiks no-
turīgs nepastāv. Ziemas darbi vēl pusceļā, nav izvesta visa

FRONTĒ

malka no Vēres malas sila. Sienu gan ar lielu talku dabūjām ārā no Svētupes, ja nebūtu paspējuši, tagad jau arī zirgiem purvā krīt kājas cauri. Citādi mēs visi esam veseli, mazie brāļi gan izgulēja masalas, vecāmāte gripu. So ziemu jau cilvēki slimo visās pusēs tāpat pilsētā, tā laukos.

Adu vēl Tev siltus cimodus un zeķes — es jau neticu, ka tik silts laiks pastāvēs. Nāks februāris — pats aukstākais mēnešis.

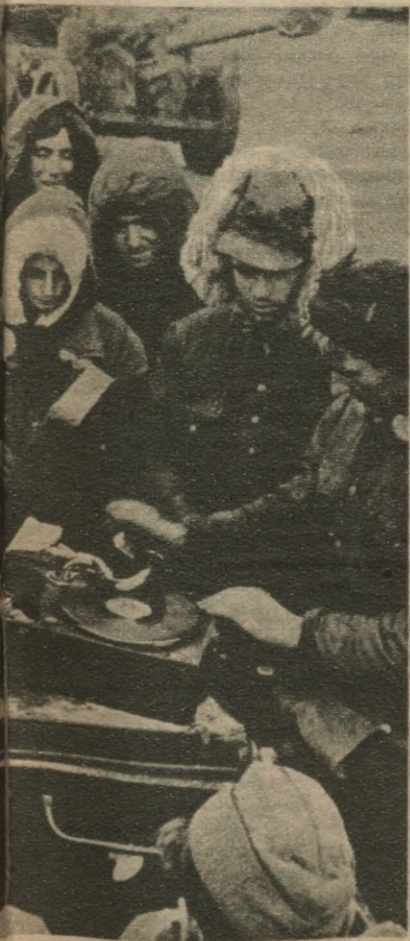
Bāliņš kaņā — Klusums un miers apņem mīļotās tēva mājas.

Māsa ik nedēļu iet uz biedrības namu, tur aizsardzes taīsa pa-
cipas ievainotiem kaņavīriem. Arī uz fronti sūta. Tā jau dzird,
darot visā dzimtenē — jūs jau, dēls, neaizmirst nedz vecs, nedz
jauns. Māsa jau Tev pati rakstīs jauno ļaužu valodā. Raksti
drīz atkal mums, lai Dievs Tev palīdz!

Tava māte, tēvs, un visi Sīlmalās. Ko vēlies lai Tev aizsūtām?

Frontē, janvāri.

Sveicinu mājiniekus. Šo vēstuli jums nosūtu ar kaimiņu —
tika atvaļinājumā. Kad es varēšu aizklūt — tagad neceru, kau-

*Pēc grūtas cīņas īsajā atpūtas
brīdī kaņavīrus iepriecina ļaut-
ļa dziesma.*

*Tālojos ziemeļos kaņavīri va-
ronīgi pārvar kalnus, vilkda-
mi jaunas sakaru līnijas.*

*Seit staro gaisma cau-
ri visdziļākai tumsai —
rādot mums ceļu.*

jas let pilnā sparā. Esmu dzīvs un vesels. Šī ziema arī mums, kaņavīriem, ir nesali-
dzināmi mīļīgāka nekā aizpagājušā. Sals gan mums stiprāks nekā jums. Ar visu silto lai-
ku šī ziema prasa vai-
rāk spēka nekā vi-
sas iepriekšējās. Grū-
ti jums pašreiz vai-
rāk uzrakstīt, mana vienība dodas tālāk uz citu kaujas sektoru, kad būsīm galā, došu atkal ziņu. Pal-
dies par visiem sūti-
jumiem un vēstulēm, tās mēs visi gaidām. Pagaidām nekā netrūkst. Dzīvojiet ve-
seli!
Jānis.

40 GADU — MĪLESTĪBAS UN CIESĀNU

„Augsti godātais jubilār, dāmas un kungi, — un nu jānāk salīdzinājumiem par sējēju vai arī arāju, kas atskatās, nonācis vagas galā. Tādi salīdzinājumi, liekas, tomēr piemēroti vienīgi agronomijas darbiniekiem vai vismaz dabzinātniekiem, bet ar ko tad salīdzināsim aktieri Teodoru Lāci?

Nesim 40 m platu audeklu (katrs metrs izteic vienu gadu) un attēlosim Teodora Lāča darba posmu gleznainā ainā! Lūk, stalta ozolu aleja, varen kupli mākoņi, katrā pusē vilņojoša druva, dažāda rudzupuķīte, dažs raibš tauriņš, itin kā dzīve, un iet viņš — Teodors Lācis pa šo ozolu aleju un garām šai druvai. Gan dažbrīd metas viņam virsū neganti viesuļi, un ceļu cenšas aizsprostot zaraini sprunguļi, bet tad atkal visi āķērīgi pārvarēti, un virs galvas cauri mākoņiem laistās saule tik mīļīgi un koši. Seko viņam arvienu vairāki un vairāki stalti stāvi: tur var redzēt izmisušo vīru ar kroni galvā, ko Šekspīrs nosaucis par karali Liru, turpat blakus ir taisnīgais cīnītājs Vilhelms Tells, moris Otello, patriarhālais latviešu Roplainu tēvs, tur ir brammanīgais Jakubovskis un vēl neskaitāmi grāfi un cēli kavalieri, aristokrāti, kas tādi dzimuši vai dzīvē kļuvuši. Nedz teiksmainajās Zābas ķēniņienes dzīrēs, nedz arī vēsturiskajā Vīnes kongresā, šķiet, nebija kopā tik daudz prominēncu, kā šai Teodora Lāča tēlu parādē. Un ja vēl uzmanīgāk ieskatās: tie vairs nav kuplie mākoņi, bet gan teātra nama kupols, staltie ozoli — zāles pilāri, un milzīgā druva pārvērtusies daudzgalvainā skatītāju jūrā, kas šalko atzinības ovācijās. Bet viņš — Teodors Lācis — iet tikai uz priekšu, un viņa ceļš kļūst arvien gaišāks, arvien stāvāks. Tā Teodoru Lāci varam nosaukt par kalnu maratonistu, kas jau veicis 40 septiņjūdžu sistēmas kilometrus, un, kā zināms, pēc noteikumiem līdz mērķim vairs tikai atliktu 2,2 km, bet Lācis domā citādāk:

„Mākslinieks nekad nedrīkst sacīt — nu man vairāk nevajag, nu esmu sasniedzis visaugstāko meistarību.” Un tādēļ redzam, ka Lācis savā maratonā ir nodomājis stipri vien pārkāpt olimpisko normu.

Ja mēs gribētu atrast viņa darba startu, tad nemaz nebūtu jābrauc uz Grieķiju, bet jāieskatās šeit pat mūsu zemes rakstos. Toreiz priekš 40 gadiem Kurzemes jauneklis Teodors Lācis nobeidzis Liepājas pilsētas skolu, nonāc Krievijā, kur kļūst par aktieri. Pēc 20 gadiem atgriežoties Latvijā, Lācis redzams daudzos mūsu teātros un visbeidzot — Drāmatiskajā teātrī.

Teodora Lāča 40 darba gadus varam nosaukt par 40 mīlestības un ciešanu gadiem, jo viņa lomu skaitā redzam gandrīz vienīgi tikai pasaules Hēlo traģēdiju varoņus, varontēvus un reālistiskās drāmas nopietnos raksturus, un tie jau visi parasti tikai mīl un cieš. Būdam jau pēc dabas dotumiem stalta auguma ar iznesīgām kustībām un panta skandēšanai piemērotu skanīgu balsi, Lācis tēlu allaž veido monumentālās, stingrās līnijās. Viņa spēles veids ir apvaldīts, atturīgs, bet reizē arī pilns kūsājošas enerģijas, kas apjaušama arī izteiksmīgajos miera momentos, tas ir — Lācis, neko nedarot un nesakot ne vārda, tomēr piedalās spēlē un spēj sugestēt skatītāju. Pārdzīvojumi Lācim mainās plūstoši, līdzīgi ērģeļu spēles skanēm, rāmi pārejot

Teodors Lācis 1902. g. Čaļkovā.

Teodors Lācis 1944. gadā. T. Lācis Rīšpena „Dzīvībā un nāvē” Latro lomā.

no pavisam svētsvinīga miera līdz brāzmojošam kaislību vai dusmu orkānam. Bet arī tēlojot varenu satrauktību vai traģisku sabrukumu, Lāča spēle vienmēr paliek ietverta kultūrālā intelekta noteiktā formā. Viņš vienmēr liekas kā tērpies vieglās, smalki veidotās zeļa bruņās. Katru lomu Lācis ilgi pārdomā, izpētījot visus pieejamos materiālus, un tā dažu lomu dēļ viņš nosēdējis bibliotēkā nedēļām ilgi pie grāmatu kaudzēm.

„Aktierim jābūt istam enciklopedistam,” viņš saka, nosodīdams tos, kas, dažkārt, spēlēdami tikai trešajā cēlienā, nemaz nezina, kas notiek pirmajos divos cēlienos. Jāatzīst, ka ar savām stingrajām tēla iejūtas un izveidojamās formas prasībām Lācis

stāv uz reālpsīcholoģiskā teātra visaugstākās pakāpes, būdam spilgts pretstats pseudoreālismam — pareizāk sakot — paviršam naturālismam. Lai atceramies kaut vai Sirano de Beržeraku, šo lomu, kurā tiek izpēlēta visa teātrālo noskaņu klaviatūra, sākot ar drastisku bufonādi līdz pat romantiski hegām traģismam. Pasaulē dažas pastmarkas ir retas, bet vēl retāki tie aktieri, kas uzdrošinājušies ķerties pie šīs lomas, un Teodors Lācis pieder pie visretajiem, meistarīgi tiekot galā ar šo skatuves mākslas riekstu, kas tik ciets, kā krams.

Kas reiz ieguvis ērģļa spērnus, to vairs nepiespiedīs plivināties pa kamerstila būrīti, un tā arī Teodora Lāča plašais vēriens izpaudies ne tikai viņa skatuves tēlos, bet arī ikdienā. Būdam spontānas dabas, viņš agrāk dzīves templī tā gāja, ka durvis vai lēca laukā no virām, un, kur dažs labs knipējās ap sīkiem vērdiņiem, tur Lācis meta galdā spožas dukātu riekšavas, notriekdam no troņa pašu Trimpu un iesēzdamies viņa vietā. Bet tad atkal pēkšņi Lācis spēja izgaisināt trakulīgo aizrautību, it kā pats uz tukša kausa nodimdinādams 12 reizes, un, lūk, viņš metās pretējā galējībā — dzīvoja ilgu laiku kā pilnīgs askēts, nenemdamus mutē pat maizes kumosu. Tagad viņa skopais, rāmais žests un atturīgais vaibsts pauž to mieru, ko mēs izcilām personībām piedēvējam kā „olimpisko mieru”. Bet no agrākajām dienām viņam atņipā vēl palicis šis tas „jocīgs”, kas liecina, ka Teodoram Lācim bez visiem tiem dziļi traģiskajiem karājiem un smalkajiem augstmaņiem draugos ir arī bijis nerātņais smieklu velniņš, kas ieradies tieši tad, kad jāspēlē kas ārkārtīgi bēdīgs. Piemēram, gadījies, ka, Lācim viesojoties Nacionālajā teātrī Karaļa Lira lomā, tur bijis kāds garderobists, kas runājis izloksnē. Nosēdinājis Lāci garderobē un sācis nest kostīmus, lēnējis četrus un, katru atsevišķi noliekot, paskaidrojis:

„Lācis kungs, te jums būs jūsu šovakara koskumi! Šitos — kad jūs esat koroļš, šitos — kad jūs braucat pie meitām, a šitos — kad jūs paliekat troks, bet šitos — kad jūs sprāgstat nūst.” Pateicis un mierīgi aizgājis.

Pēc jubilejas apcerējumu parauga tagad vēl vajadzētu iztīrīt problēmas par to, ko viņa lomu Lācis skujoties iziepē pirmo, cik viņa mētelim pogu, ko viņš domā par Pompeju bojā eju u. t. t. Tomēr laika ir maz, jo tūlī pienāks tā stunda un brīdis, kad atskanēs gongs, atvērsies priekšsargs un Teodors Lācis īstiem prezidenta soļiem pāries 40. atzīmi sava darba maratonā.

J. B.-D.

KLONISKA MĒLĪZE

P E T E R A A I G A R A R Ō M Ā N S

(19. turpinājums.)

„Jānodzīvo, protams, jānodzīvo. Tikai vienmēr nevar lēkāt kā kumeļš. Apgurst kājas. Redzi, mūsmājis šorīt neiet jēdzīgi. Andris izputējies.”

„Andris?” novilka Silamiķelis garī, izpūzdams gaišā zilu dūmu mākonī. „Kas tam? Saskrējāties, sarājāties?”

„Mums, vīriešiem, nekā — tikai viņam ar Līnu kāds kaķis pār ceļu pānskrējis. Bet no kuža laika tu, šotēv, ar cigāriem?” vaicāja Vālodžu saimnieks redzēdams, ka Silamiķelis tik ļoti nopūlas ap cigāru, lai izvilktu dūmus.

„No vakardienas, khe, khe,” viņš ieklepojās aizrijies ar dūmiem. „Tā mana marka. Šel Vai negribi izkuplināt seju?” un viņš izvilkā no augšējās vestes kabatas lielu brūnu cigāru, kam ap vidu bija zelta papīra strēmele, un sniedza to saimniekam. „Nogaršo, īsts Olenderis. Man tikai sieva neļauj istabā smēķēt, dzen laukā. Nokvēpstot griesti.”

„Kur rāvi tādu dārgu mantu? Pats neesi pircis.”

„Mulķis šodien pats pērk. Agronoms Stublājs nopelnīja.”

„Uzdāvināja? Un tu pieņēmi?”

„Nepukojies, cigārus atveda no Rīgas,” dižojās Silamiķelis.

„Kas tad tev īsti gadījās?”

„Negribot iznāca. Nāku vakarvakarā pa pakrēslu no pirts, dzirdu, kāds suns nīkni rej. Iešu raudzīt, domāju, ka nav zaglis iespraucies laidarā. Nekā. Lopī stāv mierīgi. Te skatos, pa vārtiem ienāk svešs jaunskungs. Mugurā soma, kājās tādas īsas, platas bikses un garas zeķes, evārciņš arī tāds īss, it kā drēbes būtu trūcis, toties raibs kā dzeņa vēders. Cepures nemaz nav galvā. Svešais pa gabalu man padod labvakaru un prasa: „Kur te būtu Silamiķeļa kungs?” Es šim atsaku: „Kungs nekāds neesmu, bet saimnieks gan pats savās mājās. Ko tad jaunskungs?” Pilsētnieks top varen vēlīgs, spiež man roku — esot tepat pērminderā Ģērdēna dēls no Rīgas, atbraucis apskatīties, kā pa mūsu pusī ejot. Apciemojis tēvu, tagad gribot redzēt, kā dzīvo kaimiņi. Ja jau Ģērdēna dēls, tad jālaiž iekšā. Saucu vecenei un Marēnam, lai uzklāj galdu un dod ciemiņam ko iekost. Mani meitēši nav skubināmi. Liek galdā siltas karašas, sviestu, pienu, visu, kas vien gadījies pie rokas. Jaunskungs nav lepns, ēd, ko dod. Piedevām vēl atraisa savu somu un izņem kastī cigāru un pudeļi svešzemju brandvīna. Smejas: ko mēs, vīrieši, pienu dzērām, lai paliektot teljiem un sivēniem. Viņam esot līdz kas stiprāks. Un, to teikdams, viņš atrauj pudeļi, ka nepaukāk vien. Es tev saku, kas par dzērienu — kā zītar! Klunks, klunks — ciemiņš ieļej — man un meitēšiem. Tie, ka pieliek pie lūpām, tā sāk sprauslot, acis asaras — dedzinot rīkli kā uguns. Es iadzeru savu tiešu un aplaizu lūpas. Ja tāda vien uguns, tad ellē ne mūža nelācēptu. Ja sieviešiem netik, lai ēd rūgušpienu, mums, puisiešiem, varenī piesien sirdi. Maz pamazām topam

valodīgi. Runājam par lopiem, par sējumiem, par galvaspilsētas kungiem. Redzu, Ģērdēna dēls nav kailu roku ņemams, tēvs gudrs, dēls liekas pārāks. Man tikai nedod miera, kāda velna pēc braucis, cigārus un smaiko dzērienu vedis. Vai manam Marēnam tik smalks precinieks gadījies? Šis gan samirkākināš ar viņu un grib paknakstīties, bet valodā isti nopietns. Uz to pusi vien stūrē — kā mums ar upes rakšanu, kā rikojoties agronomam, vai tam cieņa pagastā? Es saku — upi rok, varbūt šogad nepabeigs, bet darbi sekmējas. Stublāju pašu ne sevišķi peļu, ne slavēju, kungs par sevi laipns un izpalīdzīgs, bet, kas viņam aiz ādas, to mēs zemnieku cilvēki nezinām. Jaunskungs ieļej no jauna man un pats sev; un kad jau pudele tuvojas dibenam, šķelmīgi prasa: es ar Stublāju esot kopā biedrības valdē, man vajadzētu zināt, kur agronoms lielo naudu līcis, ko pavarī aizņēmis priekšzīmīgai saimniecībai? Vai seklaī kūtij pamatus uzmūrējis, sugas lopus iegādājies, putnu fermu uzcēllis un purva bebrus atvedis, ko solījis?

Tagad man skaidrs, kas jaunajam Ģērdēnam padomā. Bet es vis neesmu uz mutes kritis, prasu, kāda šim tiesība izokāķerēt agronomu? Nu, tiesība tāda, ka esot bankas pilnavarņieks, kur Stublājs aizņēmis naudu. Tagad viens otrs aizdevums jāierakstot skursteni, tādēļ banka jau laikus

ka neesmu redzējis. Papuvē viena dagla kūka ar pieciem sivēniem pagājušo nedēļu rakņājās, tas viss. — Ak tā, šis atkārtō: divas eirnas govīs, viena kūka un truķi. — Jā, es saku, kūka ar pieciem sivēniem. Šis vēl nāmet mieru: — Vai agronoms puīšu un meitu daudz turot? — Kā nu ne? Ir laba tiesa, tikai nāk un iet, neviens par mēnesi ilgāk nenodzīvo. Smalka saimniece no pilsētas liesu ēdienu vārot. Bet jaunais Ģērdēns grib izvilkt pēdējo: — Vai agronoms uz vēlēšanām arī gatavojoties? — Gatavojas aumaļām! Par lielām lietām vien runā. Kad tikšot runas vīros, zemniekiem piens un medus tecēšot... Visu dzirdējis, ciemiņš pateica paldies, vairāk viņam nevajagot, šoreiz pietikšot.

Tikai aizejot kā pašu cilvēkam piekudināja, lai ar Stublāju daudz neielaižoties. Agronomam Rīgā apšaubāmi veikali, viens nupat bankrotēšot. Lai uzmanoties, ka arī mūsu pagastam kādu kaiti nenodarot. Pašu labā būtu prātīgāk, ja vēļētu jaunu meliorācijas biedrības valdi un sviestu Stublāju laukā. Gan aizbildinājos, kas tādu augstu kungu var izmest. Bez viņa mēs kā avis bez gana, kā vistas bez gaiļa. Jaunais Ģērdēns tomēr paliek pie sava. — Viņš mums vēlot labu, tāpēc brīdnot laikus. Stublājs neesot no tiem vīriem, kas ilgi turēšoties vīrs ūdens. Ja vēlāk izejot greizī, lai nesūkstoties. Pagaidām, kamēr agronoms vēl darbojoties, lai cieši raugoties uz pirkstiem.

Tādas runāšanas, šotēv, man bija vakarvakarā, un tādēļ šorīt varu smēķēt cigāru. Jaunskungs vēļ patērēja ar Mari un saimnieci, pacienāja abas ar saldumiem, solījās vēl kādreiz atnākt, tad uzmeta plecos somu un aizgāja laikam pie tēva. Vārēja redzēt, ka mans Marēns šim varen iekritis acīs. Pa smalkai modei ardļevojās, nobučoja vecenei roku un ar lielu švikšķi pievilka kāju. Smalks dēls vecajam Ģērdēnam! Pavisam smalks! nobeidza Silamiķelis un, kā vainīgs jūzdamies, lūkojās uz Vālodžu saimnieku: ko tas teiks?

„Nav uz labu,” teica saimnieks, skatīdamies projām un kaut ko gaidīdams. „Ja jau bankas kungi neuzticas Stublājam,” turpināja viņš, „tā slikta zīme. Redz, kaimiņ, ko es teicu? Kad jūs visi dancojāt ap Stublāja dzeltenajiem zēbakiem kā ap zelta telju, es jau toreiz brīdināju. Te nu ir!”

„Kas nu tur tieši? Vai tik izdarīgs cilvēks uz vietas bankrotēs? Gan viņš izpeldēs,” sevi un kaimiņu drošināja Silamiķelis.

„Redzēsim, redzēsim, laiks rādīs, kam taisnība. Tikai nekur mans Andris?” nopūtās Vālodžu saimnieks.

„Tad no tiesas pazudis?” Silamiķelis brīnījās.

„Neteiksim pazudis, bet izputējies gan. Aizgāja vakarvakarā — ne lāga paēdis, ne apģērbies. Vēļ tagad nav mājās.”

„Būs kāda blaku brūte,” ieminējās Silamiķelis, piemēgdams kreiso aci. „Jauns cilvēks... tā un tā. Grib soli eāpus pamest. Ko tad sieva? Raud un plē matu?”

Karola Dāle

Kāzu nakti

Liegi tu liecies man pāri,
Delnā kaist pusplaucis zieds,
Kļūstu es viegla kā spēre,
Vai gan tu lidot man liec?

Apkārt šalc viļņojot gaisi,
Ceļš ir uz debesīm iss,
Kad tu man plivuri raisi,
Dvēsele maigumā trīs.

Nezinu, tava vai mana —
Vienotas ritumā tās
Debesis vejamies mana,
Dzīvības rasa kur lās.

Kad tu man pārliecies pāri,
Pārdrošs un reizē tik maigs,
Itin kā rītausma vāra
Dievoti staro man vaigs.

stāvot nomodā. Ja jau naudas lieta, melot nevar, jārunā taisnība. Agronoms dažādus materiālus — kokus, ķieģelus, akmeņus atvedis. Cēllis gan nekā nav. Divas sirmās goceles, ko pavarī pirka, mitinājas vecajā kūtī, un purva bebru arī nav, tikai truši manīti. Jaunskungs piezīmē savā grāmatā un prasa vēļ, vai agronomam cita nekā neesot, piemēram, sugas aitas, kūkas? Nu ko es varēju teikt? Es teicu,

„Nav tā, kā tu domā. Andris pēc tāda neizskatās. Šitam brikskim cits iemesls. Tikai baidos,” Vālodžu tēvs nepaguva teikumu pabeigt. Istabas durvis lēni atvērās, un uz eliekspa parādījās Līna. Viņa bija sagērbusies raibajās svētdienas drēbēs, apāvusi brūnās kurpes; biezās tumšās matas glīti sasukājusi. Ārēji raugoties, viņa izlikās mierīga. Tikai plaksti bija sasarkuši no raudāšanas, un ap acīm gulēja rievās.

„Lūk, viens iznācis!” Silamiķelis rādīja uz Līnu.

„Nāc, meit, šurp, nāc!” aicināja Vālodžu tēvs, bet viņa lēnprātīgajā valodā bija ietverta neatvairāma pavēle. Ja arī Līna gribētu pretoties, viņai vajadzētu paklausīt. Vālodžu audzumeita iznāca pagalma vidū. Viņa bija bikli pietvīkusī. Acis paslēpušās aiz skropstām, lūpas sakniebtas.

„Saki man, meit,” runāja Vālodžu tēvs, nepacēlis balsi, „kur tu biji pagājušo nakti un kur atrodas tavš vīrs?”

Līna klusēja un košāja lūpas. Tikai pēc ilgākas vicināšanās viņa nedroši izdvēsa: „Es nezinu.”

„Nezini? Neatceries, kur biji pagājušo nakti?” audzūtēvs pratināja.

„Nezinu, kur atrodas Andris,” Līna neļāpni izmeta, pacēla galvu un saskatījās ar audzūtēvu.

„Nezini sava vīra?”

„Nezinu, vai viņš mans vīrs,” Līna izdvēsa un atkal nolaida skatu.

„Vai traks! Kas tā runā?” iečukstējās Silamiķelis, sūkājot pusizmēķēto cigāru.

„Mēs saprecinājām un salaulājām.”

„Precināt un laulāt varat līdz apnikumam, bet piekēdēt Andri nevar. Nezīnu, tēv, ko teiksiet, bet vairs ar Vikas Andreju nedzīvošu.”

„Kas tad noticis? Vēl vakar varēji, šodiņā pēkšņi ne?” Valcāja Vālodžu tēvs bažīgi, redzēdams Līnas cieto apņēmību.

„Izstāsti, apsvērsim, man taču jāzina. Esmu tevi audzinājis, kopis un skolojis.”

„Tēv, mūsu starpā nekas nav noticis, ar mani ir noticis, es esmu vainīga. Ak Dievs, nemaz nezinu, kur tvērties un kur palikt!”

„Nekunksti un nemuldiēs, teic, kas isti lēcies?!” pārsaucā viņu audzūtēvs.

„Kamēr nebijām kopā, Andris man patika.” Līna runāja klusi, „bet kad isti iepazīnu, atskārtu, ka Vikas Andris nav tas cilvēks, kam varēšu pieķerties. Jums viņš ir labs iegātnis, bet man tikai slikts vīrs. Kaut esam precēti, visus mēnešus viņš man nav piedūris roku. Es viņam nozīmēju tik daudz kā istabas sliekšnis, ko rītā pārkāpj, darbā eju. Viņš kvernēja tikai pie jums, jūs nājāt, kādu sēklu esiet, kādus kokus stādīsiēt un kādas ēkas celsiēt, bet kas tai laikā notika ar mani, tas vienalga. Tagad, kad esmu pārkāpusi mācītājam doto solījumu, viņš nāks kā bargais soģis... Bet es neesmu tik stipra, lai pretoties kārdinājumam. Andrim es biju tikai saimniecības piederums un darba spēks bez algas; un tad nāca kāds, kas redzēja, ka esmu

sieviete. Viņš mani apmāja un samulsināja. Tobrīd nejautāju, kas viņš un kādi viņa nolūki! Izslāpušais nejautā, vai ūdens, ko dzer, skaidrs vai duļķains. Tāpat notika ar mani.” Līna novilkā ar delnu pār pieri un atguva elpu.

„Jā, tā notika... Tagad izrādās...” jaunā sieva sāka stostīties, „ka esmu dzērusi rāvainā avotā. Bet tas vairs neko negroza. Es gaidu bērnu, un tas nebūs mana vīra bērns. Tādēļ pagājušo nakti biju purvā, un tādēļ Andris vēl tagad nav atgriezies. Taisnību sakot, es nezinu, kas ar viņu noticis, kaut ļauna nevēlu,” Līna pabeidza un skatījās uz abiem vīriešiem. Viņa gaidīja kādu izlīdzinātāju vārdu, kādu draudzīgu padomu, bet Silamiķelis čērkstotī iesaucās:

„Pasang' Dievs, ka nav jāiet pie policijas!” Cigārs viņam nokrita zemē un palika maurā kūpam.

„Tik tālu gan!” vecais saimnieks nopūtās, cieši uzlūkodams Līnu. „No kā baidījos, ir piepildījies. Kādēļ tu, Līn, meit, neieici agrāk, ka jums ar Andri nav saķapas?”

„Agrāk, agrāk pati dzīvoju kā pa murgiem. Pašai nebija skaidrības. Tikai vakar man atvērās acis... Bet tagad man ir viena alga... dzīvoju, vai mirstu...” Līnas lūpas ietricējās it kā uz raudāšanu, bet viņa tomēr neraudāja, tikai kuplās krūtīs cēlās un grimā kā pēc skrējiena vai kāpiena kalnā.

„Nezaimo Dievu, nerunā par miršanu!” norāja viņu audzūtēvs. Tad turpināja, runādams vairāk sev, ne Līnai: „Labi nav, nemaz nav labi. Andris arī nav bez vainas, abi vainīgi. Mēs vēl runāsim!”

Jadviga Žūvinska — Pie mākslinieka. Diplomdarbs. Bēgusi Latvijas mākslas akadēmijas prof. L. Ķiberta vadīto ligūrātās glezniecības meistardarbnīcu ar mākslinieces gleznotājas grādu.

„Man ar viņu nekas nav runājams!” iecirtīgi iesaucās Līna. „Lāstus negribu klausīties, bet citu vārdu viņam nav,” jaunā sieva apgriezās, lai aizietu.

„Pagaidi, pagaidi, nesteidzies! Sava negoda vairs neizbēgsi,” atturēja viņu audzūtēvs, saķēris pie kamieša. „Paliec, uzklausī, ko teikšu... Ak tā, tur nāk tas bendesmaies!”

No pagalma otra stūra, kas veda no sakņu dārza, nedroši tuvojās Andris. Viņš izskatījās neparasti kalsns, acis iekritušas, tikai skats degtin dega. Turklāt seja vēl bija valga, klāta ūdens lāsēm. Jaunais vīrs bija tikko mazgājies avotā. Bet ne avota ūdens, ne paša apņemšanās nespēja izdzēst pagājušās nakts pēdas. Ievaudzījās Vālodžu tēvu, Līnu un Silamiķeli, nācējs satrūcās, uz mirkli apstājās, meklējot citu ceļu, lai nebūtu jāsatiekas. Taču izvairīties vairs nevarēja, viņš bija strapceļā, legātnis saņpaudza dūres un nāca klāt.

„Kur tad tu, dēls, izputēji?” jau pa gabalu vaicāja Vālodžu tēvs. Viņa balss skaņēja mierīgi, tikai tai piemita dobjāka pieskaņa. „Kur tu tā pazudi bez ziņas?”

„Vaicājiet Līnai, viņa labāk zinās!” Andris atbildēja.

Līna stāvēja starp Silamiķeli un audzūtēvu, galvu nodūrusi, pirkstos burznijot kabatasdrānu. Andris raudzījās uz cilvēku trijotni, kas klusēja, un arī nezināja ko teikt. Silamiķelis neveiklajā klusumā noliecās un pacēla zālē nokritušo cigāru.

„Tad, dēls, tu nezini, kur esi bijis un ko darījis?” klusumu pārtrauca Vālodžu saimnieks. „Nav tiesa, ka cilvēks skaidrā prātā nezina, kurp iet un ko dara. Līna, runā tu, ja viņš liedzas!”

Jaunā sieva sāka straujāk burzīt kabatasdrānu, ierāva galvu plecos un spītīgi klusēja. Šobrīd viņu varētu spīdzināt, vilkt pie kāķa, viņa neizraisītu ne nopūtu.

„Labi, ne man tielēties, ne liegties,” saņēmās Andris. Viņš pavirzījās pāris soļus tuvāk, pacēla galvu un klusinātā balsī, lai tālu nedzirdētu, iesāka: „Vālodžu tēv, jūs aicinājat mani savā mājā par iegātni un solījāt audzumeitu. Ticēdams jūsu labajam nodomam, paklausīju, bet tā ir rupjākā kļūda, kādu vien cilvēks var izdarīt. Līnai nekad nav bijusi nekāda interese par mani. Viņa iekstojās ar mani tikpat daudz kā ar citiem pušķiem. Es to noturēju par mīlestību, bet tie bija meli un zaimi. Gluži otrādi, viņa no mūsu kāzu dienas, kā pati atzinās, ir mani krāpusi un krāpj vēl šodiņ, satiekoties ar pasaules staiguli. Aizdomas vajāja jau sen. Vakarkā mani brīdināja godīgi cilvēki, un es sekoju. Es sekoju un notvēru viņu. Tagad, paldies Dievam, ir skaidrība. Tagad zinu, ka mēs vairs neesam vīrs un sieva, bet nāvīgākie naidnieki. Tas ir viss... Vairāk negribu runāt, jo man tādas lietas derdzas. Es labprāt ielīstu un paslēptos kā ievainots zvērs, tikai, tēv, jūsu dēļ es atgriezvos mājās!”

(Turpinājums sekos.)

CEĻŠ UZ DZIMTĒNI

tā saucas jaunā „Ufa” filma Rolfa Hanzena režijā un ar Makabena mūziku, kas sakļaujas ar scenārija drāmatisma kāpinājumu. Šī filma ir arī viena no tām filmām, kur Zaru Leanderi redzam dziļi pārdzīvojam tēlojumā. Skatītāju savā varā gūst kvēlu jūtu vilņojums, liels dvēseles spēks — iemiesots nosvērtā, sievišķīgā ārienē. Ekrāna pārdzīvojums aizved daudzus gadus atpakaļ — vispirms Vīnē, kur jau iesākas ievērojamās galma operas dziedātājas Antonijas Korvelli dzīves traģisks samezģlojums. No sava traģiskā likteņa viņa nespēj izbēgt arī visā savā turpmākajā dzīvē — tos nedaudzos gadus līdz tam brīdim, kad viņa rezignēta no savas dzīves atteicas...

Varētu likties, ka Zara Leandere dziļi pārdomu pilna, ar grūt-sirdīgu raksturu. Tādu jau arī viņu gandrīz vienmēr redzam uz ekrāna, un, var teikt, šī grūt-sirdība viņai pat lieliski piestāv. Bet dzīvē Zara Leandere ir viss cits, tikai ne melancholiska. Viņa mīl humoru, vienmēr arī pati radādama ap sevi jautru atmosfāru. Savā privātajā dzīvē viņa ir lieliska lauku māju saimniece un priekšzīmīga māte un sieva, ļoti kompetenta kā lauksaimniecībā, tā arī zivkopībā. Viņas paraugsaimniecībā ierīkots plašs zivju dīķis. Zara Leandere mīl dziļos, tumšos Skandināvijas mežus un arī jūru — tur labprāt viņa dodas līdz savas dzimtenes zvējniem. Sarunājoties ar Zaru Leanderi, liekas, ka spilgto rampas gaismu viņa būtu gluži aizmirsusi. Kad nejausi gadās pieminēt filmu, viņa pamostas it kā no sapna.

Pie filmas debesīm 1936. gadā Zara Leandere uzliesmoja kā spožs meteors. Tas bija kā gandarijums māksliniecei par lielo enerģiju un gribas spēku, ar kādu viņa sasniegusi savu augšuplidojumu. Kā garīdznieka meitai viņai ilgi vajadzēja pārdomāt, iekāms tā kļuva par dziedātāju, jo vecāki par šādu Zaras Leanderes nodomu nepriecājās. Bet kad viņa par to bija izšķirusies, tad arī apņēmās neparko no šī nodoma vairs neatteikties. Kā studiju materiāls viņai bija arī skaņu plates.

Viņu atklāja gadījums, kad saslima kāda ievērojama operas trupas māksliniece, ko Zaru Leanderei vajadzēja aizstāt. Šī viesizrāde bija viņai liktenīga. Zaras Leanderes panākumu pamatā varbūt ir arī iedzimta mūzikālītāte, jo 8 g. vecumā viņu redzēja koncertzālē pie klavierēm, vai arī dievkalpojums pie ērģelēm.

Sai filmā Zaras Leanderes partneris Detlavs fon Blossins ir Ansis Stīve. Gandrīz vienmēr viņš tēlo subtilus aizturētas kaislības pilnus vīriešus, vai arī tam pretēji — mēnktiecīgus un enerģiskus. Visas viņas lomas ir jūtu aparotas un bez liekiem žestiem. Šāda inteligenta vienkāršība viņam piemīt arī ārpus skatuves. Viņa „lielā mīlestība” ir arī mūzikas. Viņš pārstrādājis daudzās operas un veidojis atsevišķus fragmentus, piesaistot pats savu tekstu.

1943. g. rudenī Ansis Stīve vienu dienu, pavadīdams kādu operas trupu uz Vīni, uzturējās Rīgā. Atzinīgi viņš izteicies par Rīgas baletu. Māksliniekam patikusi Rīgas ekumjā upe Daugava.

Rīgas kino cienītājam Anša Stīves ekrāna tēls tik dziļi ieaudzis atmiņā, ka pat dziļā novembra tumsā viņš Rīgas ielās nav palicis nepazīts.

Sai filmā savas lomas veiksmīgi tēlo Eva Immermane — Luīze un Zigfrīds Breuers — grāfs Stefans Oginskis. A. R.

PADOMĀSIM — PAGUDROSIM

Vizītkartes mīkla.

Uzdevis darba vīrs A. Feldmanis Bad-Doberānā (Meklenburgā).

Laima	Alksnis
Ida	Buckovs
Alise	Vusts

Kādu skolu apmeklē šīs meiteņeš?

Skaitļu kvadrāts.

Uzdevis K. Bernis, Rīgā.

Kvadrāta laukumā nos jāieraksta pa vienam ciparam tā, lai līmenisko un vertikālo aiju, tāpat arī diagonāļu ciparu kopsumma būtu 15. Katru ciparu var atkārtot tikai vienu reizi.

Uzmanību! Nauda nāk!

Zemes pievilksanas spēks zemes polos ir lielāks nekā uz ekvatora, jo poli atrodas tuvāk zemes centram. Ja nu pieņemam, ka ekvatora apgabalā nopērkam miligramu radija, tad kas gan varētu aplēst mūsu peļņu, ja šo mazo daļiņu pārvestu uz polāro apgabalu un tur pārdotu. Varbūt vienam otram spekulāntam būtu vērts at-

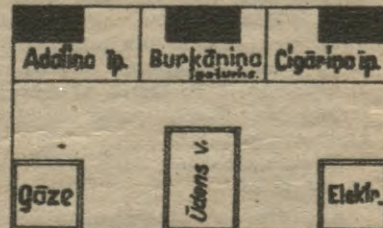
mest sīkās „šeftītes” pie mums vadiem jeb citādi). Ēku un iestāžu un pāriet uz šādiem darījumiem. novietne redzama zīmējumā.

Padomājiet!

Miers baro, nemiers posta.

Savā laikā Adatipā, Burkāniņš un Cigāriņš bija lieli draugi. Tādēļ arī gadījās, ka viņi kopā nopirka zemes gabalu, sadalīja to trīs daļās un uzcēla katrs sev māju.

Pamazām attiecsmes saasinājās, un visasākas tās kļuva tad, kad

visi trīs bija nolēmuši savās mājās ierīkot elektrību, gāzi un ūdensvadu.

Neviens neļāva otra mājai vajadzīgos pievadus virzīt par savu zemi. Šis pilsētas obligātie noteikumi savukārt nepieļāva vadu krustošānu (arī gāzes vadu krustošānu ar ūdens jeb elektrības

Kā bija jāvelk vadi?

Kādēļ tā?

Plintīte ar savu draugu apcietināto kopēju pazīnu, pie kuŗa jau bijis arī iepriekšējā dienā. Tramvajā braucot, izrādās, ka konduktore ir tā pati, kas bijusi iepriekšējā dienā. Pērkot biļeti, Plintīte iesaucas:

„Nanu! Vai biļete dārgāka palikusi? Vakar jūs prasījāt mazāk naudas.”

Izrādījās, ka, lai gan tarifs nebija grozīts, Plintīte dabūja samaksāt vairāk, nekā iepriekšējā dienā. Bet kādēļ?

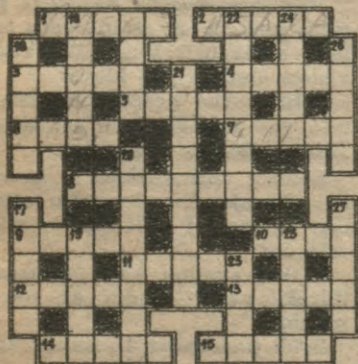
Mīklu atrisinājumi.

13. krustvārdu mīkla.

Līmeniski: 1. Aglona, 2. smaganas, 3. negantis, 4. Se-sava.

Svērteniski: 5. asni, 1. akmens, 6. ligans, 7. oranža, 8. Ahaija, 9. Asso.

Kāpēc neatbilst noteikumiem? Tādēļ, ka pēdējais jāviens bija sešpadsmitais, bet pēc noteikumiem tam vajadzēja būt piecpadsmitajam.

14. krustvārdu mīkla.

Uzdevis M. Degro, Dobeļē.

Līmeniski: 1. Dokumenti, 2. zivs sastāvdaļa, 3. vīrieša vārds, 4. dienvīdu dzīvnieks, 5. rakstāmpiederums, 6. dabas parādība, 7. vieplis, 8. vizijas, 9. zāles, 10. jachtas piederums, 11. tuvs radnieks, 12. audums, 13. ūdens krājums, 14. trauki, 15. tagad retak lietots trauks.

Svērteniski: 16. Piena produkts, 17. plāns, 18. sīka daļiņa, 19. arī tilts, 20. pilsēta Anglijā, 21. starpgadījums, 22. rakstura īpašība, 23. aizsargs pret aukstumu, 24. iekšējo organu aizsargs, 25. āķidrums, 26. jūrmalas skaistums, 27. pilsēta Kurzemē.

Der zināt

TAUKI NO PAŠU TĪRUMIEM.

Kara laiki veicinā ne tikai tehnikas strauju attīstību, bet arī saimniecības dzīve rada daudzus jauninājumus, kas, sākumā būdami kādas vielas aizstājēji, izrādās tik derīgi, ka, kapam beidzoties, sekmīgi konkurē ar aizstāto vielu. Tā tas bija pagājušajā karā ar mākslīgo slāpēkli, tā tas ir tagad ar sintētisko gumiju — bunu.

Par ļoti vērtīgu eļļas augu izrādījies rapsis (Brasīca rapsis). Gan arī pirms tagadējā kara no rapšu sēklām ieguva eļļu, ko izlietoja īpaši rūpniecībā, bet rausus izēdināja lopiem. Rapšu eļļas rausus lielākos daudzumos ievada no ārzemēm arī Latvijā. Bez tam rapšu sēklas izlietoja kā putnu barību.

Meklējot aizstājējus kara laikā tik vērtīgajām taukvielām, Vācijā lielāku uzmanību pievērsa arī rapšiem. Tagad rapši — kā ziemas, tā vasaras šķirnes — blakus rāceņiem ir viens no svarīgākajiem eļļas augiem Vācijā. Ja 1939. g. rapšu un rāceņu sējumi aizņēma 46.000 ha, tad 1942. g. to sējumu platība bija pieaugusi līdz 323.000 ha, un šogad paredz ievākt 575.000 to eļļas sēklas.

Agrāk no rapšu sēklām ieguva eļļu ļoti primitīvos eļļas spaidos. Tagadējās eļļas dzirnavas ir modernas ķīmiski tehniskas iestādes, kurās pēc sēklu sasmalcināšanas un saspišanas, milzīga apmēra ekstraktoros apstrādājot ar benzīnu, tiek izvilktas pēdējās eļļas lāsīte. Rapšu eļļu pārstrādā ēdamā eļļā, margarīnā jeb nesen izgudrotajā produktā: „Vācu rapšu tauki“, kas vienlīdz labi lietojami kā vārīšanai un gaļas cepšanai, tā arī smalkmaizīšu un pīrāgu cepšanai.

Rapši mīl treknas, trūdu un kaļķu bagātas un sausas augsnes. Tos var audzēt visur tur, kur labi padodas kvieši un cukurbietes. Rapši prasa ļoti labu mēslojumu, tā ka kūts mēsli parasti jāpapildina ar mākslīgiem mēsliem — Čīles jeb kaļķa salpetri, kalija sāli un superfosfātu. Eļļas rapšu sēklās ir daudz — ap 43—49,5 proc. Izsējot uz pūrvietas 3—4 kg sēklas, parasti iegūst ap 600—900 kg graudu ražu. Rapsis ir arī labs medus augs, kas zied agri un dod labu ienesumu.

Latvijā rapsus šur un tur audzēja jau krietni sen. Drusku plašāk tos sāka kultivēt pagājušā gadā. Audzēšana padodas samērā labi, tikai viena nelaime — augs mūsu zemē vēl nav pilnīgi aklimatizēts, un pat izturīgākās ziemas rapšu šķirnes ir slīktas ziemotājas un bargākās ziemās izsalst, jo sakņu sistēma rapšiem vāja. Vasaras rapšiem atkal tā nelaime, ka tas dod mazāku ražu un vairāk cieš no kaitēkļiem, sevišķi sprādzīem. Bez tam to ražas ienākšanai nepieciešama gara vasara, un vēsākās vasarās tas var arī neienākt. Kara laikā grūtības rada arī rapšiem nepieciešamo mākslīgo slāpēkļa mēsli iegūšana. Ls

Aukstie smieklī

Ar iesnām kaudamies, auksto laiku pētījuši Zandis, Veips un Posa

VIŅAI JĀBRĪNĀS.

„Es tiešām nesaprotu, kā jūs tik aukstā laikā varat staigāt bez cepures!”

„VA TU VELNS, KAS PAR NĒSPETŅU VEJUI!”

Izdevīgs pirkums.

Sals tuvu 20 grādiem. Pie veikala eastājies gaļa rinda. Purpuliņš, protams, nevar paļiet tai gaļām nenoskaidrojies, vai arī viņam nav jāpiestājas.

„Ko te var dabūt?” viņš jautā pēdējam rindā stāvētājam.

„Aukstas kājas un iesnas!” atrūc uzrunātais.

Titari pēdējā gaitā.

Markgrāfs K. bija ļoti skops. Katru dienu viņš pārbaudīja sava galma izdevumus. Kādreiz viņš ievēroja jaunu un neparastu izdevumu atzīmi: „Mīruši trīs titari.”

Markgrāfs tūlīt pierakstīja lēses malā piezīmi: „Un cik pudeles mana pagriba viņa pavadīja tos viņu pēdējā gaitā?”

VĒRĪGĀ SKOLNIECE.

„Nu, lūk, mīļā! Nupat let pavisam skaidri. Tu progresē ar katru soli.”

Urmanīgam jābūt!

Ezera malā Knarriņu uzrunā divi zēni.

„Onkulīt — pavadi, lūdzu, mūs pāri ezeram!”

Protams, ja bērns lūdz, Knarriņam nekas nav pretī, un viņš sāk solot. Zēni tomēr paliek krastā. Kad viņš tos mudina nākt līdzī, tie atsaucas:

„Onkulīt! Nāc vien mierīgi atpakaļ! Mēs tikai gribējām zināt, vai ledus ir pietiekami stiprs!”

NEĶER BEBRUS!

„Sasodīts! Es jau te sēzu pus dienu, bet ne asaka vēl nav pieķērusies. Varbūt šai diķī zivju nemaz nav?”

„Vēl nezinām! Diķis radās tikai pēdējā atkusnī.”

KĀDA RUŅA, MĀRTIŅI!

„Ledus laikam neizturēja, un jūs iekritāt ūdenī!”

„Jūs laikam domājat, ka es te dzīvoju!”

DROŠS PALIEK DROŠS.

